

VÄLIS-EESTI

Nr. 4

1936

Luterma plaadid

Luterma mööbel

Luterma mänguasjad

on kodumaa kõrgekvaliteedilised tooted

A-s. A. M. Luther

Müügikohad:

Tallinnas, Vana Posti 9, tel. 446-16.

Tartus, E. V. Jürgens, Ülikooli 2, tel. 788.

A-S.

VENNAD KIMBERG

TRAADI-JA NAELAVABRIK

Latinaelad, papi-, pleki-, vormi-, side-, saapa- ja kõiks. erinaelad, obadused.

Traat: haljas, põletatud, tsingitud, va-setatud, vedrutraat, vasktraat, okastraat.

Kabjanaelad. Hobuserauad.

Igasugused **needid** rauast, alumiiniumist ja vasest.

Tallinn,

Telef. 448-17 ja
304-34.

„PÄEVALEHT“

mineviku, oleviku,
tuleviku . . .

„Päevaleht“ oli see ajaleht, kes 1905 aastal Eesti rahva rasketel kannatusaegadel julgustas Eesti rahva eneseteadvust ja virgutas eestlasi võitlusele parema tuleviku eest. See üle 10 aasta kestnud võitlus krooniti Eesti riikliku iseseisvusega.

„Päevaleht“ on praegu Eesti suurim ja mõjuvõimsam ajaleht, kelle taga seisavad erksamad inimesed kõigist ringkondadest. „Päevalehe“ suur objektiivsus, suurte elutõdede õieti mõistmine ja eestluse ideaalidest kinnipidamine teevad ta kõigi poolt kõrgesti hinnatavaks.

„Päevaleht“ jääb ka tulevikus Eesti rahvale õiget suunda näitavaks tuleorniks. Tema minevik, olevik ja ülesseatud ideaalid kindlustavad seda.

Lugege kõik „Päevalehte“!

Tellige kõik „Päevalehte“!

Väljaandja:

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus

Tallinn—Eesti, Pikk 2, oma telef. keskjaam 428.83

Neu Consolidated Gold Fields, Ltd.,

Eesti osakond:

Kontor: V. Viru 12, Tallinn, kõnetraat: 448-16 ja 450-14.
Vabrik: Kohtlas, kõnetraat: Lüganuse 37.

CONSOLIN

Eesti parim bensiin

Eesti põlevkivi saadused:

bensiin, kerged ja rasked küt-
teõlid, imbutusõlid, katuselakk,
fenolaadid, bituumenid j. n. e.

DANCING „GLORIA“

Igal õhtul esineb
TANTS PAAR

SYLVIA & CHRISTIAN

Mondään-akrobaatika.

UNGARI VIIULDAJA

KRIEGER

ja

„4 FIDALGO“

VÄLIS-EESTI

VÄLISEESTLASTE AJAKIRI

APRILL, 1936

Nr. 4.

8. AASTAKÄIK

Eesti lipp Sydneys.

Eesti lipp Vabariigi aastapäeval konsulaadi aknal, Martin Place'il — linna keskuses. Esiplaanil postimaja esikülje sammus ja vasakul tundmatu sõduri haud.

Välis-Eesti klubide võrgu vajadusest.

Herbert Haljaspõld.

Väliseestilise liikumise organiseerimisel on meil tegu kahe eri-palgelise tööväljaga, mida tuleb näha, lahus hoida ja mille töötulemused tulevad aegajalt liita — ühiste suuremate saavutamiseks.

Välistööväli ja kodutööväli.

Mõlemaid neid töövälju arvestati juba siis, kui meil a. 1928 asutati väliseestilise liikumise kesksorganisatsioon — Välis-Eesti Ühing — ja mõlemaid neid töövälju on siin viljeldud vahepeal möödunud kaheksa aasta jooksul. Ja kumbagi neist on juhitud tõusvat rada.

Mulle näib aga siiski, et välistööväljal on tänini saavutatud rohkem kui kodutööväljal. Olude paratamatus sundis uut ühingut oma esimestel tegevusaastatel pühendama suurimat tähelepanu meie rahvuslikule diasporaatöele, õhutades välismaailmas eestluse säilitamist, koondades teguvõimsaid ridu, algatades ühinguid ja liite, üritades rahvuslikke etveid¹⁾, — nii et praegu on välistööväljal vist suurem osa võimalikest algatusist teostatud või teostumas. Ja kui ei tule suuremat tähelepanu kodutööväljale, siis võib peagi juhtuda, et meil nagu ei olegi enam uut anda ja pakuda Välis-Eestile. —

Aastat kaks-kolm tagasi ehutasin²⁾ mina „Välis-Eesti“ veergudel: „loodagu meile „Välis-Eesti Ühingu“ klubide võrk üle maa kõigis meie linnades, kus Ühingul nagu nii tarvilik arv liikmeid olemas ja jagatagu siis nendele klubidele — nagu teeb seda prantsuse meilgi hästi tuntud „Alliance Française“

— meie tähtsimate väliseesti ühingute varustamine ja informeerimine, kusjuures Tallinnale jääks endiselt üldine järelevalve- ja juhtimistöo. Tookord ei järgnenud sellele minu ettepanekule mingit sõnavõttu ega ka tegelikku rakedust. Ometi ei kahtle mina, et see ettepanek kord siiski läbi läheb, sest kui mina kord enne aegselt kõnelesin eriliste väliseestipäevade vajadusest, siis ei eksitanud see enne aegsus ometi, et paar aastat hiljem oli käes nende päevade õige aegsus. Nii siingi. Seepärast julgengi veel kord põhjendada oma tookordset chutust³⁾.

Välis-Eesti liikumine eriti kodumaa oludes on veel — hoolimata tehtud suurest tööst — õige kaugel kogu rahvast haaravast küündivusest. Ja alles möödunud aasta Välis-Eesti päeval jagati talle esmakordselt meie riigivõimudegi tunnustust — peaministri K. Enpалу kõnes. Eriklubidega, mis teostades kohapeal keskühingu tarvidusis teadlikku tahet, kannaksime meie Välis-Eesti mõtte hulga kindlamini rahva laiematesse kihitidesse. Andes igale kodumaalisele klubile erinimelise abivajava organisatsiooni välismaailmas, looksime meie kogu liikumisele puhtinimlikultki lähedase arenemisvõimaluse. Lisaks sellele, uuest korrustusviisist sõltuv tööjaotus Tallinna keskühingu ja provintsiklubide vahel vabastaks esimese, s. o. Välis-Eesti Ühingu — liigselt koormavast meeletuletustege-

¹⁾ ettevõtteid, ²⁾ panin ette, ³⁾ ettepanekut.

EESTI KOLONIAALPOLIITILISI KÜSIMUSI.

Seletusi ja vastuväiteid.

Joh. Maide.

Kui omal ajal *) käesoleva kirjutise autor tõstis üles küsimuse Eesti koloniaalpoliitika algatamise kohta, siis ei võinud ta kuidagi arvata, et see küsimus nii elavat tähelepanu leiab. Leidus mitmeid, kes kohe ruttasid oma negatiivset seisukohta avaldama, kuid ei olnud ka vähe neid, kes Eesti asumaade mõtte elujõulisust soojalt toetasid. Kuna esimesed seda peamiselt kirjalikult tegid käesoleva ajakirja veergudel või ajakirjanduses ja viimased suuliselt autorile, siis lubatagu nii ühedele kui teistele veel mõni selgitav mõte, mis, loodan, küsimuse objektiivsele hinnangule ainult kasu võib tuua, seda enam, et asumaade küsimus rahvusvahelises poliitikas uuesti elavalt päevakorrale on kerkinud.

Väideti siis, et Eestis ei olevat üleliigset, vaba kapitali, mis tavaliselt otsib endale paremaid renteerimise võimalusi ja mida võiks mahutada koloniaalmaadesse.**)

*) Eesti koloniaalpoliitikast ja asumaa-de küsimusest, J. Maide. „Välis-Eesti Almanak“ nr. 11 ja 12, 1932 ja nr. 2, 1936.

**) „Veel Eesti koloniaalpoliitikast“. Vastuväiteid Joh. Maide'le. H. Laretei. „Välis-Eesti Almanak“ nr. 12 — 1932.

vusest. Inimliku-tuttavliku elemendi olemasolu, kahe seltsi, kahe seltskonna vahetu läbikäimine sunniks kumbagi poolt palju suurematele ohvritele kui suudab seda saavutada ükski üldorganisatsioon läbikäimises kõigi meie võõrsil loodud ühingutega. Mina arvan, et üksikklubid meie provintsilinnas oleks kerge varustada oma „ristilast“ kõigi tähtsamate ajalehtede ja ajakirjadega, annetada tähtpäeviks raamatuid suuremal arvul, luua lähemaid kirjavahetussuhteid üksikute väliseestlastega, tutvuda suuliseltki sealsete oludega, sest

See ei ole just täitsa õige. Kui kapitali all mõista ainult seisvat või n. n. „surnud kapitali“, s. o. raha, siis vahest küll, ja selgi juhul osaliselt, kuid nagu teada, ei koosne kapital ainult seisvast kapitalist. Kapitaliks nimetatakse ju kõiki neid varasid, mida inimene oma tööga loob. Ja sellist vara rändab meil, nagu me kõik teame, alataasa välja väliskaubandusartiklite näol, ja suurel määral just võõrastesse koloniaalmaadesse. Meie puutööstussaadused kastide, propside, vineeri näol, meie maitseained šokolaadi j. t. kujul, meie paber, tsement — üks see ole ju kõik vara, s. o. kapital, mis otsib omale välismail paremat kasvamisvõimalust kui kodumaa väikese turumahu juures. Peale selle on juba mitmendat aastat meie kalalaevastik opereerinud välisvetes, mahutades sinna oma „surnud“ kapitali välismaale makstud maksude, palkade, ainete jne. näol, on asutatud mitmel pool koloniaal- ja ookeanitagustes maades meie kaubanduskontorid (Aasias, Põhja-Aafrikas, U.S.A.-s) meie kaupade ja saaduste propageerimiseks jne. Eks see kõik ole kapital, mis oleks võinud suunduda Eesti koloniaalmaale, kui meil seesugust oleks olnud.

vaevalt küll jätaks ükski väliseestlane kodumaal viibides külastamata oma ühingu ristiemast-klubi. Kõike seda kokku võttes, peaks tarvilik olema Välis-Eesti Ühingu kodumaaklubide loomine ja nende rakendamine töösse.

Hea oleks, kui need klubid oleksid juba tegevuses siis, kui Välis-Eesti Ühing pühitseb oma 10. aastapäeva ja kui kokku astub Välis-Eesti III kongress — a. 1938. Siis võimaldaks isiklik kontakt selgusele jõuda vastastikkuseis vajadusis ja muuta töö sel alal igati ping-saks.

Kui tõendatakse, et tähtsamaks asumaade soetamise põhjuseks on olnud kaubitsemise laiendamine, siis just seepärast peaks ka Eestil tekkima asumaade soetamise mõte. Juba praegu kurdetakse, et lähemas ümbruses on kaupade üleuputus ja et vahetus- ning realiseerimisvõimalused puuduvad. Neid tingimusi leidub praegu vaid koloniaalmail. Seepärast näeme, kuidas kõik riigid, ka need, kes kunagi pole asumaid omanud, asumaid igatsevad just oma kauba- ja tööstussaaduste mahutamise, resp. realiseerimise otstarbeks. Miks peaks see Eestil olema keelatud?

Üks olulisi riikidevaheliste hõõrumiste põhjusi on olnud toorainete ebaõige jaotus, järgnevalt ka toorainete tootja maapinna ebaõige jaotus riikide vahel. Inglased on alalhoidlik rahvas ja maailma kõige suuremate asumaade omanikud. Kuid nad ei ole mitte dogmaatikud, vaid reaalspoliitikud ja kui nad on asutanud väga võimsa „Rahvasteliidu ühingu“, kes hiljuti võttis vastu otsuse, et rahu ja tasakaalu säilitamiseks maailmas peaks Rahvasteliit päevakorda võtma asumaade ümberjagamise küsimuse kaalumise, siis tuleb ikka arvata, et siin mitte üksi Saksa „Wissenschaftlerite“ mentaliteediga pole tegemist, nagu mulle heideti ette vana Ameerika eestlase poolt, vaid reaalspoliitiliste tõsi-asjadega.

Et asumaade omamine ja valdamine on maksnud veriseid võitlusi, siis on see väide õige vaid osaliselt. On teada väga hulk asumaid, kus neid võitlusi pole olnud, ja mis saadud diplomaatlikel teel, kas ostude, vahetuste või lepete põhjal. Samuti teame, et, näit., Hollandi kogu sõjalaevastik, nii metropoli kui ka asumaade oma kokku, ei ole võimeline kaitsma ühtainust suuremat Hollandi Ost-India saartki . . . Kuid ometigi ei soovi Holland ära anda oma asumaid selle kartuse pärast. Samuti on meil veel kõigil hästi meeles meie vabadussõja ajaloo käik ja selle tagajärg.

Peab veel kord tähendama, et Eesti ei vaja mingisuguseid maalահмаkaid, mida mõõdetakse ümmargustes arvudes tuhandete ruutmiilidega, vaid väga väikest maa-ala, vahest mõnisada km², mis teiste suurriikide asumaadega võrreldes on quantité négligeable.

Meie praegused diplomaadid on Eesti asumaade mõtte praegu küll teostamatuks tunnistanud, nagu ülal nägime, ja see on nende ja meie senise välispo-

liitika seisukohalt küll endastmõistetav, kuid sugugi mitte tuleviku Eesti seisukohalt. Praegu on viimane aeg seda osasaamist — maailma toorainete tootmisalade ümberjagamist — ka Eesti suhtes nõutada. Võibolla ei kordu enam iialgi sellist võimalust ja ilmariikide mentaliteeti, mida, meie näib, peaksime saajaprotsendiliselt ära kasutama. Kui Poola alles hiljuti päris suured raua-kivisöesoolalademetega maa-alad endistelt kokkuvarisenud suurriikidelt, kus talle avanevad alles mõõtmatud võimalused, ja nüüd siiski energiliselt on häält tõstmas asumaade nõudmisega — miks ei või seda teha Eesti, kel isegi neid nimetamisväärsed maavarasid teada pole.

Igas riigis on teatav % rahvast, kes ühel või teisel psühholoogilisel põhjusel ei ole rahul olemasolevate elutingimustega. Neid meie „Valge laeva“ ootajaid ja unistajaid on alati meil olnud — normaalsel ajal oli nende arv 2000—3000 aastast —, neid saab ka edaspidigi olema.

Kas võib väljarändajate korraldamine ja organiseerimine toimuda senistel põhimõtetel — lasta inimesi iga nelja tütle poole, et nad üksikult võõra rahva hulgas rutem assimileeruks, ära sulaks? Kas on parem igal aastal 3.000 eestlast mööda maailma laiali saata, või neid koondada ühte kohta? Meenu tagem vaid valmi vitsakimbust, mida võimata katki murda ja üksikust vit-sast, mida iga laps võib pooleks murda! Kuid 3.000 eestlase mahutamine ühele maa-ala-le on juba mitte üks Eesti koloniaalpoliitika mõtte tunnustamine, vaid juba Eesti asumaa rajamine!

Lõppeks peatume veidi h-ra A. Tamme artikli juures viimases „Välis-Eesti“ numbris*).

H-ra A. Tamm väidab, et olevat rahvaid, kes elavad veel halvemais kliimalistes tingimustes, kui Eesti, kuid kes sellele vaatamata ei igatsevat midagi paremat. Tõepoolest teame, et ka eskimod, jakundid, tšuktšid, laplased, bušmanid elavad halvemais kliimalistes tin-

*) Oma saar. Vastuväited Joh. Maide mõtetele tervishoidliku koloonia soetamises. Alfred Tamm. „Välis-Eesti“ nr. 3 — 1936.

gimustes kui meie. Teame ka seda, et nende hulgas valitsevad mitmesugused haigused, mis tulevad nende rahvaste madalast kultuuriastmest ja halbade elutingimustest, nagu rõuged, silmahai- gused, sügelised, parasitismi liigid jne. Kas meie peaksime aga ka nende rah- vaste elutingimusi omale eeskujuks seadma? Miks peame võrdlema ennast meist halvemaga ja mitte paremaga? Kas meil siis ei tohi olla õigust maail- mast osasaamiseks, tema hüvede, väär- tuste kasutamiseks?

Ühes asjas on h-ra A. Tammel õigus, nimelt, praegu valitsevad Hispaanias segased olud. Kuid ükski segadus ei kesta ju igavesti, ning võõralt riigilt maa-alade rentimise või müümise- ga võime ka „natuke“ oodata — oma ise- seisvust ootasime ka 700 aastat.

H-ra A. Tamm mainib, et sarnase tervishoiu koloonia asutamine minevat majanduslikult kulukaks. Millistel andmetel seda h-ra A. T. teeb? Mis puutub h-ra A. T. väitesse, et kui just tingimata tahta mingit tervishoiu ko- looniat, et siis lepitagu kokku Poolaga Tatra mägede kasutamise asjus. Selle kohta ütlen, et minu poolt esitatud või- malused Vahemeremaadel on avaramad, kui mandril asuvas Poolas, kus tervis- hoiu koloonia saamise korral ikkagi tu- leks teistest riikidest oleneda läbisõidu jne. suhtes.

H-ra A. Tamm teeb mulle ettehei- teid, et mina andvat Eestile vaesuse- tunnistuse, ja et nii palju, kui teada, pole keegi nendest (s. o. väljarändaja- test. J. M.) Eesti kliimat tagantjärele siunanud niivõrd halvaks, nagu seda teeb mõni eestlane kodumaal.

Siin on kaks vastuoksust. Alles mõni rida üleval ütleb h-ra A. T., et Londoni udu vanduda seitse miljonit Inglise pealinna elanikku, ja nad leppida ja isegi hoobelda sellega. Kui nii, miks siis see siunamine ühele eestlasele keelatud, seitsmele miljonile inglasele aga mitte? Mis puutub aga sellesse, et inglased sel- lega hoobelda — see võib õige olla, sest inglasel on terve maailm kohti täis, kus ta oma reumat võib parandada. Bestil

aga mitte... Sama käib ka h-ra A. T. väite puhul New Yorgi kohta. Kuid vii- mase puhul jääb siiski tumedaks, kas New Yorgis on liig niiske, või on seal alatine päikesepaiste, mis sellise laius- kraadi all ialgi niiske õhu põhjustajaks ei või saada..? H-ra A.T. lohutab end seega, et „teoreetiliselt“ olevat Eesti kliima hea. Teoreetiliselt võib ju ene- sele kõike ette kujutada, kuid meie elame ju reaalsuses ja peame eeskätt ar- vestama reaalsete asjaoludega. Ja reaal- olud sunnivad meie arste tuhandetele ette kirjutama kliimamuutust, kopsu- haigetele lõunapäikest, mida aga, kah- juks, ainult murdosa tõeliselt võib oma- le lubada, kuma valdav enamus aga peab end lohutama „teoreetilise“ Eesti kliimaga, mis aga eriti sügisel ja keva- del on kuri ja kardetav ja armutult murrab maha meie inimesi, mille tõttu Eestit loetakse suureks tiisikusehaiguse protsendiga maaks. Lõppeks ütleb h-ra A. T., et kui meie kliima oleks nii halb, oleks meil raske reklaamida omi suvi- tuskohti ka välismaalastele. Suvitushoo- aeg on ju suvel, ja suve kohta pole ma ühtegi kritiseerivat lauset avaldanud, nii et ka see väide ei pea paika.

Viimastel päevadel ilmub ajakirjan- duses teateid, et Portugal tahab oma Aafrika asumaid — Angoola ja Mosam- biki — ära müüa.

See teade on tähelepanuväärt. Nagu meie juba enne tähendasime*), võiks Eesti asumaadena arvesse tulla ka An- goola ja Portugali Ida-Aafrika (Mosam- biki). Kui nüüd ilmub tõsine teade Portugali asumaade müügi kohta, siis oleks siin just paras võimalus meie dip- lomaatial näidata, kas ta Eesti asumaade küsimusest on huvitatud või mitte. Minu arvates on praegu õige moment meie diplomaatidel koguda andmeid nen- de asumaade kohta, harutades ja kaa- ludes ostu võimalusi materjali põhjal, mis seni avalikkuses ilmunud. Meie pre- tensioonid ei ole suured. Kui omaksime Portugali asumaadest Saaremaa suuru- sega (2.964 km²) maa-ala, siis ei moo-

*) „Välis-Eesti Almanak“ nr. 12 — 1932.

Päikesepaiste-
lisel lõunamaal.

Maastik Vaheme-
re saarel.

dusta see Portugali Angoolast või Mosambikist $\frac{1}{100}$ -ditki osa. Selline pindala rahuldaks Eestit täiesti, jättes ka edaspidigi arenemisvõimalust Eesti koloniaalküsimuste alal. Kuid isegi mõnesaja ruutkilomeetriline maa-ala — võimaluse korral mere ääres — oleks meile väga suure tähtsusega ja rahuldaks suurema osa meie koloniaaltarvetest. Kui Leedu omal ajal (1931. a.) leidis tarvilikuks isegi komandeerida prof. Pakshtast Angoolasse Leedu emigrantide koloniseerimiskriisi lahendamiseks ja sel alal kandis professori reiskulusid, siis ei tohiks ka meie mitte vaesemad olla, et tarvilikul korral ka nüüd saata oma esindajaid kõne all

olevatesse maadesse samasuguseks ots-
tarbeks. Need vähesed kulud, mis selle
juures tulevad, on kui tilk merre selle
väärtusega võrreldes, mida pakuvad
praegu Portugali asumaad.

Nii on minu vastused ja seisukohad
suures ja laiaulatuslikus Eesti asumaa-
de küsimuses. Võib olla pole ma jõud-
nud üksikasjalikult kõigile küsimusile
vastata, kuid need ei olegi tähtsad, täht-
tis on põhimõttelik seisukoht Eesti asu-
maade kohta, mis praegu paistab, võib
olla, võimatuna. Kuid ma lohutan end
mõttega: kõik suur, ilus ja julge on esi-
algu paistnud võimatuna, kuid on tihti
teostunud.

Death Valley — Surmaorg.

Kalifornia kullaotsijate haud. — Varandused maapealses põrgus. — Auto teekond Surmaorgu. — Surnud linn. — Miljonär-erak.

August Platen.

Kui muinasjutule sarnlevad kuulujutud hiigelsuurtest kullaleidudest Kalifornias 1849. aasta varakevadel kõik seiklushimulised elemendid Ameerika ida- ja kesk-riikides liikuma panid, asusid kohe sadanded suure rutuga selle kullamaa poole teele. Kriuksuvas härjavankris, kaasas naine ja lapsed, jala ja ratsa, varustatud kõige hädavajalisemaga, voolas hulk kullakaevajaid Salt Lake Citysse kokku. Veel oli vaja ületada teekonna raskeim osa, lai, valgete poolt seni alles tundmata kõrvevöö.

Pärismaalaste tarka nõu kuulda võttes valis üks osa neid seiklejaid omale lõunapoolse tee Santa Fe ja El Pueblo kaudu, mis neid noist kõrbedest mööda viis. Aga paljud tahtsid enne teisi jõuda Kaliforniasse ja seal parimad kullaleiukohad oma valdkonda võtta; need valisid endile otsetee läände läbi tundmata maa-ala, lootes kahe või kolme nädalaga jõuda kullamaale.

Kuude kaupa matkasid need seiklejad hirmsat vaeva nähes läbi kõrve, kus suuremal osal puudus vesi. Peagu ületamatu takistused kärpised üksikute päevamarsside pikkuse miinimumini. Tuli tappa härjad, et nälgijad saaksid süüa; jäeti maha vankrid ja kõik, mida põlmud tarvis. Harvadel kohtadel, kus leiti vett, peatuti kauemini, päevade kaupa, et inimesed ja loomad jälle jõudu koguksid. Keegi ei mõtelnud lõpuks enam Kalifornia kullamägedele, vaid kõigi meel ja mõte koondus ainult elu alalhoiule.

Jõulupäeval, aastal 1849, matkasid kullaotsijad Amargosa mägestiku üht kitsast kuristikku kaudu alla pikka, sügavalseisvasse orgu. Nende jõud oli ot-sas. Ja siis võttis neid vastu kole ümbrus: nende ees seisid kui tornid läbipääsmatud Panamint-mäed, nende taga olid mitte vähem massiivsed Amargosa-mäed teiseks müüriks moondunud, ja

org ise, taimestikuta liivakõrb, ulatus põhja ja lõuna poole lõpmatuseni. Võim-sa elamistahtega jõid seiklejad ühest varugust — mis hiljem ristiti Panamint-Creek'iks — viletsat soolaolluslikku vett. Kuna täiesti kurnatud mehed, naised ja lapsed puhkama heitsid, saatsid nad kaks kõige kõvemat meest välja teerada otsima läbi määratu Panamint-mägestiku hirmsa müüri, et väljast, Kaliforniast, abi kutsuda.

Neil meestel õnnestus Panamindi mäeahelast läbi jõuda. Teel leidsid nad ühe teise kullakaevajaterühma surnult juba Kalifornia pinnalt. Terveni kaks nädalat pidid nad kõrbe mööda edasi rändama, enne kui viimase jõu lõppedes jõudsid inimasulate juurde.

Mõnepäevase puhkuse järele matkasid nad, varustatud hobuste, toiduainete ja veetagavaradega jälle tagasi omakseid päästma. Lõpmatu vaeva ja raskusega õnnestus neil oma veel elavaid seltsilisi sellest põrgust päästa. Death Valley — Surmaorg — andsid päästetud nimeks sellele õudsele põrgule, kui nad Panamindi mägestiku kõrgustelt alla vaatasid oma paljude kaaslaste surmapaigale. 1849. aasta ohvrid ei olnud viimased, mida see org on nõudnud. . .

*

Ühel ilusal pilvitul märtsipäeval, kohe koidu lõpul, sõitsime meie raskesti koormatud autoga Los Angelesest, kahe miljoni elanikuga Kalifornia linnast, teele. Läbistades idas San Bernardino mäed ja Mojave kõrve, põhja pool Sierra Nevada harud, jõudsimme lõpuks Tonassse, autotee ja ühtlasi ka raudtee ja seega Kalifornia tsivilisatsiooni lõpupunkti. Siin pisut puhates ja bensiini-tanki ja kõiki varuksolevaid kannusid täites, sõitsime kitsast, viletsasti sillutatud teed mööda edasi, kuni õhtuhämärus meid sundis peatuma. Väsinud pi-

kast sõidust, pugesime varsti pärast õhtusööki soojendavatesse magamiskottidesse.

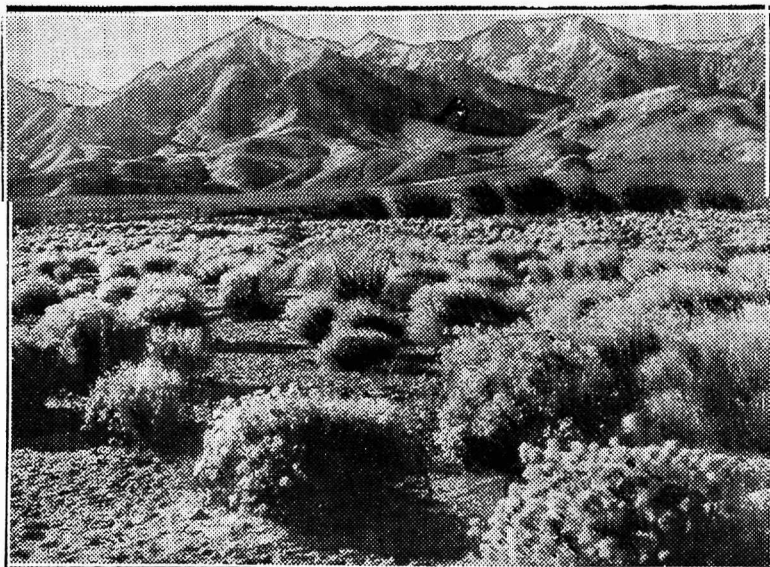
Järgmisel hommikul olime varsti jälle teel, mis Slate mäeaheliku kõrgustele suunas. Siin avanes meile üllatav ja tore vaade alla Panamint-orgu, Death Valley paraceelorgu, mida vaid Panamint-mägestiku järsk sein sellest lahutab. Vaatepilt sarnleb siin juba kõvasti Death Valleyle: paljad, taimekehvad mäeküljed kirjude kiviseintega, org ise sügav ja täiesti elutu.

Death Valley asub umbes 350 kilomeetrit õhuteed kaudu Los Angelesest põhja pool suure Mojave-kõrve ja vähe-ma Amargosa-kõrve lääneäärel, Kalifornia ja Nevada raja lähedal. Meil tuli oma puhkepaigalt lahkudes läbistada sügavaid kanjoneid Panamindi mägestikus, et jõuda teisele poole Surmaorgu. Death Valley on ühes oma mägestikuga Ameerika valitsuse poolt tunnistatud „National Monumendiks”. Ühtlasi valmistati laialdane kava selle maa-ala avamiseks autosõiduks ja see kava on osalt juba teostatudki. Death Valleyd ümbritsevad mäeahelikud on läbistatud lugematutest sügavatest kuristikudest-kanjonitest, mis on tekkinud vihmast sünnitatud veehulkadest ja kevadistest lumesulamistest. Mõned neist kanjoni-

test on viimastel aastatel dünamiidi abil tehtud tasasteks ja varustatud teedega. See kõik on maksnud palju raha.

Varakult tõusime järgmisel hommikul ja hakkasime jala üles ronima 3360 m. kõrgele tõusva Panamindimäe Telescope Peak'i tipule; kuna sinna teed ei leitud, pidime endile ise teed otsima. Üle lumeväljade viis tee meid viimaks jõudsalt üles mäele ja viieminutilise raske käigu järele jõudsimegi sihile. Vaade oli jalustrabav: kaugel meie all seisis Surmaoru kolossaalne õõnsus, mis on põhjast lõunasse ligi 140 kilomeetrit pikk ja 15 kilomeetrit lai, läänest piiratud lumegakaetud Panamindi mägestiku müüridest, lõunast Amargosa kõrvest ja mäeahelast.

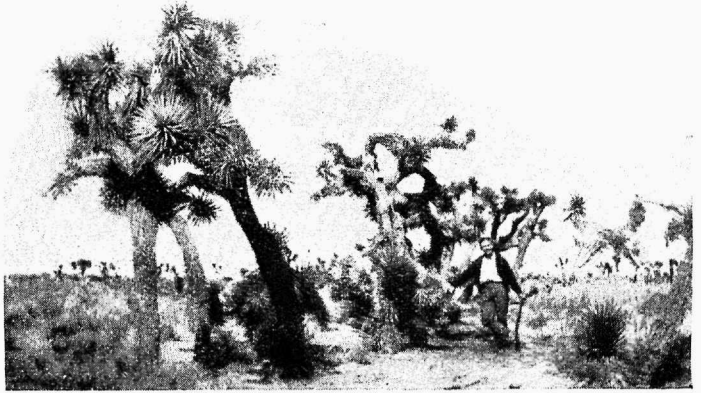
Järgmisel päeval pidime viimaks jõudma oru põhja. Panamindi-aheliku kõrguselt oli meil pikk sügav sõit alla; jälle jooksis meie tee kitsas kuristikus, Emigrandi kanjonis, ja suundus viimaks laiemale teele, mis Surmaoru nüüd lääne-ida suunas läbib ja mida autoturistid tarvitavad. Ühe hiigelsuure liivadüüni ees peatusime ja külastasime jala mõnda mäeharu; liiv leekis päikesekiirte all ja põletas läbi kingade; palja jalu käia siin juba ei oleks keegi saanud.

Kalifornia mägedes.

Esiplaanel kehva taimestikuga kõrb.

**Hiigelkaktused
Kalifornia kõrves.**

**Kaktuste all eestlane
A. Janson jänesse jahil.**

Muljed siit saladuste orust on väga mitmekesised, isegi vastukäivad. Death Valley on vete ärajooksubassein, kuhu Amargosa kõrb saatis kord oma veed ja kuhu siis seitsaadik kuhjusid hiiglasuured soolalademed. Määratud liivadüünid ulatuvad mäekülgedelt alla orgu. Kuristik sügavates mäelõhedes on näha õhupeegeldusi — kardetud fata morganasid — hirmus mäng kõigi mõistetega vormis ja ruumis. Oru põhi on suuremalt osalt kuiv ja täiesti viljatu. Furnace Creek'i ümbruses laiub lai soolalava enam kui 60 kilomeetri pikkuses; maapind koosneb siin mitme meetri paksusest soolakorrast. Põhja pool jookseb väike ojake, millel on venivõitu, joogikskõlbmata vesi. Kohati tõusevad ülespoole meetrikõrgused soolasaablad. Kollased booraksivood vajuvad Funeral Mountain'ilt alla ja kaovad mustadesse laavaväljadesse või liivamägedesse. Suurte kuludega ja suurte raskustega koguti siin möödunud sajandi kaheksakümnendail aastail booraksit ja veeti vankritega, mille ette rakendati 10—15 härga, välja. Nüüd on need kohad tühjad ja booraksit kogutakse Ryanis ja Tronas, kuhu pääseb autodega juurde.

Mõne kaktusetaime kõrval kasvab siin orus ainult mõni merquidi- ja kreosoodipõõsas; needki on nii nigelad, et isegi nälgiv hobueesel neid ei puutu, kuigi taimejuured isegi kuni 30 meetri sügavusele maasse tungivad, sealt vett otsides.

Orus valitsevad temperatuurid on criti suvekuudel inimese kehale väl-

jakannatamatud. Talv on külm, temperatuur langeb sel aastaajal tihti kaugemale allapoole nulli. Suvel on siin soojust vilus mõõdetud kuni 59 kraadi Celsiuse järele, päikese käes tõuseb elavhõbeda sammaks kuni keemispunktini. Ööseti langeb temperatuur neil kuudel vaevalt 40 kraadist (Celsiuse järele) alamale. Paljud on päikese käes surnud; on leitud laipu, kel täidetud veeanumad käes. Furnace Creek'i ojas on palav, peagu keev vesi. Hirmsad on liivatormid suvekuudel; nad korduvad tihti, peagu iga nädal. Need tormid on nii jõulised, et inimene ei jaksaks neis jalule jääda. Õigusega andsid 1894. aasta seiklejad sellele kohale nimeks Death Valley — Surmaorg.

Me sõitsime võrdlemisi kitsast orupõhjust üle ja kihutasime teisest küljest kitsa Boundary kanjoni kaudu üles Amargosa mäele, kuni jõudsimme Rhyoliti, endisesse kuulsasse kullakaevajate linna. Suurim õitseaeg oli Rhyolitil aastal 1907. Siis algas kiire langus. Linn oli tookord hiigelsuur kullakaevurite laager kõigi kiiresti ehitatud mangupõrgutega, pankadega, viinapoodidega ja kõiksuguste lõbustuskohtadega. Ta oli täidetud inimestega, kes elasid vana metsiku-lääne elu, nagu me seda nüüd veel näeme ainult filmiateljeedes. Siin elas metsiku lääne „Bad Man”, roimar, kaabakas, kes mängupõrgusse ja viinapoodi astus pistol käes. Sheriffi võim oli nende ohjeldamiseks liig nõrk. Rhyolite sai isegi raudteeühenduse, kuid linn kadus sellele vaatamata ometi sama ruttu kui ta oli tekkinud. Suur pangakrahh

Vana kullapesija.

alustas selle hukkimise; kullarohkemad maa-alad meelitasid inimesed jälle rändama. Aastal 1908 oli Rhyolite maha jäetud, surnud linn.

Mägestik Death Valley ümber on rikas maapõuevarandustest. Sealt on saadud kulda, hõbedat, vaske, isegi tina suurel hulgal. Kuid töö läks seal liig kalliks, sest väga suured olid veotakistused.

Nagu Rhyolite, tõusis aastakümnete jooksul palju teisigi linnu nagu maa seest ja kadus jälle: Panamint, Darwin, Greenwater, Skidoo, Leadfield on veel tänapäev nimed, mis vanu kullakaevajaid sunnivad kummalisele järelemõtlemisele.

Pimedas sõitsime Rhyolitest edasi Beattyssse. Vilets on elu, mida see väike linn Amargosa kõrves elab. Ei ligidal ega kaugel ainustki puud, ainustki põõsast, ainult liiv ja tolm. Raudtee ühendab Beattyt Kaliforniaga.

Järgmisel hommikul sõitsime Rhyoliti jälle tagasi ja vaatlesime seal üht maja, mille seinad on valmistatud whiskypudelitest — möödunud kirjude aegade mälestus.

Siirdudes jälle oru põhja, pöörame põhja poole. Läbi palava ja virvendava õhu sõidame laiadest liivaväljadest üle. Oru lõpul asub keset kõige metsikumat

loodust kogu Ühendriikides tuntud miljardäri, Surmaoru Scotty, kuulus loss. Scotty on täpselt nagu see org ise — fenomeen. Ta oli lihtne kullakaevur, sama seiklusnäljane kui teised, ja ometi hoopis teistsugune. Scotty oli ainus, kes ilma ühegi kaaslaseta kõik Death Valley kuristikud ja mäed läbi otsis ja sealt täite taskutega jälle tagasi tuli, tihti nädalaid oli kadunud ja ikka jälle uuesti ilmus. Scottyl oli oma sodakaevandus, mida keegi ei teadnud peale tema ja ta hobueesli; ta sai määratu rikkaks ja kujunes populaarsemaks meheks Ühendriikides. Scotty tellis endale lähemas raudteejaamas salongvagnid ja sõitis nendes Chicagosse ja New Yorki. Jutustatakse, et Scotty pildunud raha hotelli aknast rahvamurrusse. Hiigelsummade eest laskis Death Valley Scotty, alias mr. Walter Scott, Surmaoru põhjaküljele ehitada lossi. Arhitekt neljakümne töölisega töötas selle kallal kolm aastat. Puunikerdajad ilustasid kõik ukсед ja laed. Suure oreli sisseehitamine andis arhitektile peamurdmist, ka vee siiajuhtimine oli raske. Miilide kaugusel pole ainustki teist elumaja. Mr. Walter Scott on tänapäev rikas mees ega tarvitse enam kullasooni otsida. Siin oma õnneorus tahab ta elurõhitud veeta.

Scotty lossi juurest sõidame jälle sama teed mööda lõuna poole ja jõuame välja pärastlõunal Furnace Creek'i, Walter Scotti eluaseme kõrval ainus koht siin orus, kus elatakse. Furnace Creek on väike oaas datlipalmidega ja aedadega; siia on ehitatud ka hotell, mis pakub turistidele mugavat, aga väga kallist peavarju.

Lõuna poole suundudes viis meid meie tee oru lõpu poole. Ja kui olime sinna jõudnud, pöörasime veel kord pilgu tagasi Death Valley hirmsa ja ometi imekauni õõnsuse poole. Siis kihutasime järsust mäest üle, jõudsime mõne tunni pärast peateele Shoshoné ja Bayeri vahel ja suundusime siis kiirel sõidul Los Angelese poole.

Tlk. P. Gr.

Õpetaja August Niggol – väliseestlaste suurim organiseerija ja tegelane.

Tema tööpõllult Helsingis.

A. Jask.

Õp. August Niggol asus Helsingisse elama 1911. a. Ta oli kohalises vene gümnaasiumis saksa keele ja usuteaduse õpetajaks, ning ka õpetajaks Eesti Püha Pauluse koguduses, mille ta ise siin oli asutanud. Juba enne Helsingisse asumist oli õp. N. tuntumaid ja väljapaistvamaid väliseestlaste organiseerijaid laialistel Venemaa lagendikudel, Siberis, Krimmis, Kaukasuses ja m. Õp. N., nagu ta ise seda oma eluloo kirjelduses mainib, on just sellepärast endale õpetaja ameti valinud, et selle ameti kaudu saab olla rahvaga paremini ühenduses, et saab anda väiksematele vendadele nende elurännakul vaimset tuge.

N. asus elama Helsingisse sel ajal, kui siin kommunismi laine oma uue õpetusega ähvardas kogu Eesti seltskonna üle uhtuda. Asusid ju tol ajal selle aate kanged juhid ja „kindralid“, nagu Anvelt, Kingisepp, Kuusemets, Teitred, Kiilaspea ja veel rida väiksemaid juhte, Helsingis. Asjatuks jäid õp. N. teadusliku ja haridusliku sisuga kõned eesti heategevus seltsis. Kõlblikud ja kasvatuslikud õpetused naerdi välja. Isamaa-armastuse ja rahvustunde väärtusi ei tunnistanud omaks. See kõik oli nende meelest ainult kodanlik rämps... Õp. N. sai tunda heategeva seltsi pärast väga palju meelepaha ja kannatada hingeppiina, mis aga siiski ei kõigutanud teda oma töökspidamistes.

Üks süngematest vahejuhtumistest õp. N. ja heategeva seltsi vahel oli järgmine: See oli Suurel Reedel, 1912. a. Heategev selts korraldas sel õhtul näitemängu-õhtu (M. Gorki „Põhjas“), mille lõpul oli nähtud ette ka tants. N. saatis seltsile manitsuskirja, kus palus seltsi sellest ettevõttest loobuda, sest Suur Reede on ristirahvaste elus suur leinapäev ning seltsi pidu ei seisa selle päeva tähenduse ja mõistega küllalt kooskõlas. Kuid selts ei loobunud peo korraldamisest. Õp. N. läks peoõhtule „seltsi-

mehi“ manitsema, et nad vähemalt tantsu eeskavast välja jätaks, olgu näidendiga kuidas on. Seltsimehed näitasid N.-ile ust ja keelasid temale kategooriliselt sellest uksest edaspidi seltsi ruumidesse astuda. Vähe aja pärast, kui N. oli seltsist lahkunud, ilmus sinna politsei ja lõpetas peo. Seltsis oldi arvamisel, et politsei astus selle sammu N.-i pealekaebamisel. Temal tuli jääda nüüd patuoinaks. Aga N. oli selles asjas süütu. Seda tegid ohraanas teenivad eestlased, kelle vahekord seltsiga oli terav ja kes seltsi tegevust agaralt silmas pidasid.

Sild oli seltsi ja Niggoli vahel nüüd lõplikult purunenud.

Aga N.-i erk vaim ei annud temale rahu. Ta otsis uusi teid ja võimalusi, kuidas kuulutada oma töökspidamisi ja aidata kaasmaalasi. 1913. a. asutati Niggoli algatusel Helsingis Eesti Haridusselts. Seltsil oli algaastatel õnne ja edu, seltsi töö oli viljakas. Nagu tähendatud, asutati siia Niggoli algatusel ka Eesti Püha Pauluse Kogudus. Niggol oli nende mõlemate asutiste hingeaks ja vaimustajaks.

Oma mälestuste kirjeldustes kirjutab õp. Niggol enda Helsingi elust muuseumis järgmist: „Helsingi koht on aineliselt parem, kui ükski endine koht seni, aga palju raskem ja jõudu kurnavam. Iialgi ei ole ma Helsingis ennast tunnud nii vaba olevat, nagu Rostovis. Iga sammu, iga sõna ja liigutuse järele valvatakse, olgu valitsuse või jällegi fanaatiliste sotsialistide poolt. Ühed ei ole põrmugi paremad kui teised nende vastu, kes nende mõtetega täpisealt ei ühine. Praegu, kus neid ridu kirjutatan (20. juulil 1915), on mul Helsingis 20 saksa keele ja 8 usuõp. tundi ja ma olen eesti koguduse õpetaja. Heameelega ma Helsingis küll ei oleks, lähaksin parema meelega kodumaale või mujale, kus töö paremat vilja kannab, aga pole korda läinud sündsats kohta leida. Eesti seltskonna poolt ei ole

ma kahjuks seda vastutulekut leidnud (peale ühe osa), mis ma leidma peaksin oma aatelite ja väsimata püüete pärast. Põhjuseks on siin suur, täiesti fanatismi minev sallimatus kiriku ja õpetajate vastu ühe osa Helsingi eesti seltskonna juures. Ei tahaks uskuda, et kerge oleks siin teist õpetajat leida, kes nii soojalt, lihtsalt ja südamlikult rahva elust osa tahaks võtta kui mina seda teen. Olen ju demokraat läbi ja läbi, tunnen vaesema venna valu, puudust ja vaeva igatahes paremini, kui Kiilaspea, Teiteri ja Kuusemetsa taolised, sest et olen ise kõige viletsamat elu, kõige suuremat puudust, nälga ja ahastust läbi elanud ja seda ka vanemate juures näinud. Harva võib mõne sulase päev raskem olla, kui see oli mul mu vanemate väikesel kohakesel, kus hulk õnnetusi juhtus ja alati võlgadega oli tegemist. Olen igapähele, olgu see sõber või vaenlane, alati tulnud vastu lahkesti ja sõbralikult ja neid Helsingis toetanud, kus ial võimalik nagu mõni konsul. Ja vähe on uusi juuretulijaid, kellel minuga poleks olnud üht ehk teist viisi tegemist. Õpetaja amet on siin nagu konsuli amet. Kõrvalseisval inimesel ei ole aimugi sellest, kui palju aega läheb mul siin ühe ja teise asja peale, millest kodumaal õpetaja ei teagi. Siin tuleb alatasa tõlgiks olla, Vene või Soome asutistes aidata passe mureseda, alatasa kohtasid kuulata, läbisõitjatele juhatust anda, mitmesuguseid teateid kodumaale ja sinna-tänna saata jne. Muidugi tuleb ka aineliselt üht-teist väikesel viisil toetada. Peale selle tulevad õpetaja ametikohused, kohused koolis ja tööharidusseltsis. Kevadel oled sa nii väsinud ja roidunud, nagu ei tea, kui palju oleks korda saadetud. Tõepoolest on aga tagajärg väike selle aja- ja jõukulutuse kohta.

Olgu tähendatud, et mujal takistavad välimised asjad, valitsuse eeskirjad jne. edu ja haridustööd. Helsingis on aga kõige suuremateks töötakistajateks just need, kes kõige rohkem vabameelsusest ja edust räägivad — sotsialistid ja mitmed tööliste eestvõitlejad. Siin on sihilikult ja kõige inetumal viisil kõike seda püütud halvaks teha ja mõnitada, mis õpetaja poolt tuleb. Fanatism ei pea ühtegi piiri. Ja ise on nad

väetid ja jõuetud midagi korda saatma. Ka isiklikult on mind kõige nurjatumal kombel laimatud. Olen palju eestlasi näinud, aga kõige halvemaks võib õigusega suurt hulka Soomes elavat eesti seltskonda pidada. Vabameelsuse ja tööliste kasude kaitsemise katte all aetakse taga isiklikke madalaid kasusid oma südame tooruse ja madala hariduse pärast.“ Neist sõnust peegeldub suure väliseesti tegelase ideelikkus ja endaohverdavus, kui ka suur pettumus. Aga ega ta sellepärast veel ei loobunud.

Õp. Niggol oli hariduse ja seltskondliku elu tööjõuna suur ja väsimatu töömees. Rahu ja vabaduse naudingud olid temale tundmatud. Oma kodule ja perele elas ta vähe. Kogu oma aja ja tööjõu ohverdas ta teiste heaks. Helsingis ei leidunud vist ühtegi eestlast, keda N. ei oleks tunnud. Ta käis perest-perre neid seltsi ja kirikusse kutsumas. Suve-vaheaegadel, kui koolitöö oli seismas, siis kasutas ta oma puhkeajaga sõitmiseks eesti asundustesse, Venemaale, kus ta sealsete eestlaste seas tegi edukat, viljakat ja tänuväärivat tööd. Nendel asundustereisudel ei läinud temal mööda päevagi, kus ta ei oleks pidanud jumalateenistusi ja kõnesid. Paljudel päevadel, nagu tema ülesmäärgitud andmed näitavad, tuli neid pidada rohkemgi. Õp. N. külastas ka saksa asundusi. Nende reise pikkus ja ulatus oli alati 6000—7000 versta. Sõita tuli jalgrattal, mootorpaatidel, hobustega ja kõige rohkem muidugi raudteedel. Need reisid olid vahel seotud ka iga-suguste äpardustega ja sõja-aastatel isegi kimbatusega. Neid suuri asunduste-reisusid oli sooritatud üldse viis.

Kevadel, 1918. a. sõitis õp. Niggol oma viiendale suurele asunduste-reisile, mis jäi temale ka viimaseks. Helsingis polnud tol ajal tema rahutumal ja edasipüüdval vaimul midagi enam teha. Peale põrutavat ja verist Soome kodu-sõda oli elu siin nagu tardunud. Tuleviku väljavaated olid tumedad. Heategev selts kadus. Haridusseltsist jäi veel vari järele. Helsingi eesti seltskond kuivas kokku, jäi üpris väikeseks. Niggoli väsimatu hing otsis aga tööd ja tööpõldu. Seda arvas ta nüüd saavat suures ulatuses Venemaalt, eesti asundustest. Ja temal olidki juba nende asunduste jaoks

taskus koolide ja seltsimajade ehitamise kavavad ja plaanid.

Ta läks, kuid ei tulnud sealt enam kunagi tagasi... Venemaast olid käinud üle pörutavad sündmused, leidis aset põhjalik pööre — seal olid nüüd teised inimesed seisukorra peremeesteks. Ja õp. August Niggol ühes oma töökspidamistega ja maailmavaadetega kadus selles punases elumarus kui liivaterake tuules. Samal aastal, 15. aug., August Niggol hukati Permi linnas. Tema mõrtsukad ei teadnud, kelle vastu nad oma käe tõstsid... Väliseestlased kaotasid inimeste mõtlemata tooruse ja verejanu tagajärjel oma aatelisema eestvõitleja.

Sügava leina ja tänutundega mäletavad vanemad eestlased Helsingis alati õp. August Niggolit !

*

August Niggol oli sündinud 1. augustil 1877. a. Kambja kihelkonnas, Liivimaal, Vana-Prangli vallas, Voika talus. Talu on majanduslikult olnud väga raskes seisukorras. Juba kuue aast vanuselt tuli A. N.-il karjaseametiga oma elutööd alata, mis kestis kuni 14 a. vanuseni. N. ütleb oma mälestuste kirjeldustes: „Mina ei tea, mis tähendab ilus ja muretu lapsepõli. Tööjõudude puudusel sain teha kõige raskemaid

töid, ning peale ema surma pidin tegema isegi naistele kuuluvaid töid, sööke valmistama, lehmi lüpsma jne.

A. Niggoli kooliskäimine oli seotud suuremate raskustega. Äärmist puudust, nälga ja teiste varakamate kaasõpilaste pilget tuli temal rohkesti kannatada. Aga see kõik ei vähendanud edasiõppimise ja edasipüüdmise indu. Oli vaja palju pingutusi ja eesti mehiste visadust, enne kui jõuti igatsetud eesmärgini — ülikooli lõpetamiseni. Selle aja kestel oli A. Niggolil nii mitugi elukutsed: ta oli algkooliõpetajaks, apteekis proviisoriks, kogudustes abiõpetajaks, mitmes gümnaasiumis õppejõuks jne., kuni viimaks jõudis kirikuõpetaja elukutseni.

Kuid tema armsamaks südameasjaks kõigi oma ametite ja kohustuste kõrval oli seltskondlik töö ja hariduse levitamine. Eriti suurt armastust osutas ta Venemaal asuvate eesti asunduste vastu.

Õpetaja A. Niggoli otsekoheisel ettevõtetel ja õhutusel on rida koole, seltsisid ja kogudusi asutatud, millede üldarv kokku on 20, neist suurem osa väljaspool kodumaad.

Tema elutöö jäägu püsima väliseestlaste liikumises vägeva ja vaimustava monumendina!

Helsingis, märtsi lõpul, 1936.

Otsitakse

Arthur Jüri p. Kadak'at

sündinud Tallinnas 26. märtsil 1891. a. Teenis ilmasõja ajal inglise sõjalaevastikus. Viimased teated temast 1915. a. Austraaliast.

Bernhard Jüri p. Kadak'at

sündinud Tallinnas 2. aug. 1889. a. Viimased teated temast maailmasõja ajal Samborist, kus viibis haigemajas kergelt haavatuna.

Martin Martini p. Saar't

sündinud Salla vallas 1894. Viimane kiri temalt tuli Austraaliast.

Kadunute kohta andmed palume saata aadressil: Ferdinand Kadak, Lai 32—2, Tallinn või Välis-Eesti Ühingule, P. O. B. 100, Tallinn.

Georg Lurich sündis 60 a. tagasi.

Jooni eesti maadluskuninga elukäigust.

Lurich on eesti rahva laiemate hulkade lemmik, rahvuskangelane selle sõna tõelises mõistes. Võib liialdamata ütelda, et mälestus Eesti suurimast atleedist, kes varem varises manalasse ja veel praegu puhkab võõras mullas, jääb kustumatuks niikaua, kuni veel Eestis leidub mehi. Üheks värskemaks tõenduseks, et prohvet võib siiski olla kuulus ka omal maal, võib siinkohal ära märkida uudist, et nüüd lõppeks on Tallinnas organiseeritud komitee, kes ülemaalse korjanduse varal tahab püstitada Lurichile mälestussamba Tallinna.

Käesoleval kuul saab Georg Lurichi sündimisest täis 60 aastat. Lurich sündis 22. aprillil 1876. aastal Virumaal Väike-Maarja kihelkonnas jõuka põllu- ja kaupmehe pojana. Tema noorpõlvest on teada, et ta

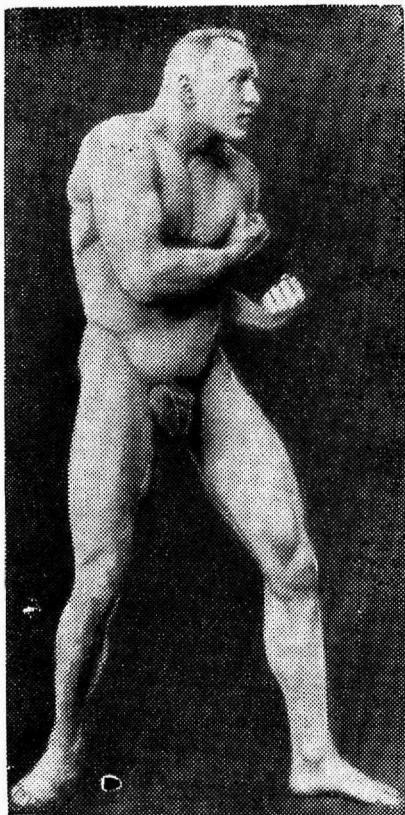
olnud niivõrd nõrga kehaehitusega, et Tallinna reaalkoolis, kuhu vanemad ta saatid, vabastatud ta võimlemistundidest. Kuna kodus isa kõvasti oli poisil harjutused keelanud, siis harjutas Lurich maadlust omataoliste külapoistega, makstes neile selle eest 10—20 kopikat tasu tunnis. Harjutusvahendid süstemaatlikuks treeninguks muretses Lurich isa poolt antud faskurahast, mida ta varem oli maiustuste peale kulutanud. Tallinnas koondas ta enese ümber tõstespordile huvitundvaid noormehi.

1895. aastal lõpetas Lurich Tallinna reaalkooli ja sõitis Peterburisse, kus varsti tõusis selleaegsete vene spordijuhtide lemmikuks, võites kõik kättejuhtuvad asjaarmastajad-maadlejad.

Esmakordselt esines Lurich elukutselise maadlejana Peterburis Logardi nime all, kusjuures tema kaaslane, teise eesti maadleja Bösbergi varjunimeks oli Kärgardi. Esimest korda tuli ta maailma-meistriks Hamburgis 1901. aastal, kus ta 40 parimat maailma maadlejat võitis.

Lurichi kõrvalharrastusteks olid jalgrattasõit, male ja biljard. Lurichi mitmekülgisusest annab tõendust ka see, et ta võis vabalt oma mõtteid avaldada kahe-teistkümmes keeles. Ta mälu oli haruldane. Kõigi maadlejate nimed, kellega ta kord jõudu katsunud, jäid talle alatiseks meelde, samuti ka nende erivõtted maadluses. Lurich oli haruldaselt kauni kehaga, kuulsad raidkunstnikud, nagu prof. Hueppe Prahast, prof. Begas Berliinis, ja prof. Amandus Adamson Peterburis, tarvitasid teda oma mudeliks. Ka oli ta oma lihased sedavõrd välja arendanud, et ta nendega võis kas valsi või marsi taktis mängida, milline demonstratsioon alati publikus suured ovatsioonid esile kutsus.

Oma suurest auhindade kogust, mida ta reisidel kaasas kandis ja tuluõhtutel lasi sametpadjal enne oma ilmumist näitelavale tuua, jäi ta 1910. aastal Tallinnas osalt ilma. Ta oli lasknud selle Berggrüni raamatukaupluse vaateaknale välja panna, mis sealt ära varastati ja jäigi kadunuks. Nen-

de väärtust hindas Lurich ise 7000 kuld-
rublale. Sellele vargusloole järgnes kohtu-
protsess Lurichi ja Tallinna politseimeistri
Tsitserošini vahel, mis sellega lõppes, et
Lurich politsei laimamise pärast kümneks
päevaks vee-leiva peale mõisteti. Et aga ta
enne kohtuotsust oli välismaale võistlus-
reisile sõitnud, jäi tal karistus kandmata.

Täielikku ülevaadet Lurichi võitudest on
võimata saada. Neid ei ole kuskil ametli-
kult registreeritud, kuid leiduvate andmete
najal on võimalik siiski järgmist lühidat
pilti anda. 1901. aastal, nagu juba eelpool
tähendatud, võitis ta Hamburgis hiilgavalt
maailmameistri tiitli kergekaalus. 1903.
aastal võidab Lurich Riias maailmameistri
tiitli raskekaalus, seljatades kõik oma vas-
tased. Pariisis 1906. aastal jääb ta Zbyszko
järel teiseks. 1910. a. võistleb Lurich Mosk-
vas Abergiga üle kahe tunni, kus viimane
võitjaks tuleb. Hamburgi suurtel 33-päeva-
listel võistlustel, kus olid koos kõik Euroo-
pa parimad maadluskuulsused, maadles Lu-
rich Zbyszkoga tund aega otsustamatult.
Lurich tuli võistlustel esimeseks, teiseks
jäi sakslane Saft. Seejärel uskus Lurich
Euroopa lõpuarve kõigiga teinud olevat ja
sõitis dollaritemaale, et vabamaadluses õne
katsuda. See oli 1912. aasta sügisel.

27. jaanuaril 1913. a. võistles ta Chica-
gos Bob Mangoffiga ja võitis selle 22.40 ja
teistkordselt 20.26 min. Suuremat triumfi
pühitsetes Lurich veel New Yorgis, kus ta
võitis kahekordselt nobedalt Zbyszko. Nüüd
jääb ainsaks vastaseks Lurichile maailmas
Ameerika maadlusebajumal Frank Gotch.

Võistlus, mille vastu huvi oli sama suur
kui hilisematel Dempsey esinemistel, peeti
Convention Hall'is, kuhu 5000 inimest pealt
vaatama mahtus. Lurich maadles Gotchi
vastu hästi, kuid ta oli silmnähtavalt ärrit-
tatud ja lasi publiku juubeldustest
oma lemmikule ennast tasakaalust välja
viia. Lurich tungis kogu aeg peale, kuid ei
suutnud midagi olulist korda saata. Umbes
sama lugu, nagu Dempsey-Carpentier' pok-
simatšil Jersey Citys. Lõpuks sai Gotch
Lurichi kinni varvasvõttele, mis on pööra-
selt valus võte, ja käänas ta 18.10 min.
seljale.

Nii jäi Frank Gotch vabamaadluses Luri-
chist paremaks, kuna prantsus-maad-

Georg Lurich ja türgi maadleja
Nurlah.

luses teda ikkagi maailma suuri-
maks maadlejaks võib pidada. Kui-
võrd täiuslik tehnikamees Lurich oli, sel-
lest teadis nende ridade kirjutajale tuua
mitmesuguseid näiteid ka üks tema kaua-
aegseid kaaslasi maadluses, praegune Eesti
Rahvapanga laekur G. Vaher. Lurich,
kui väike mees, olnud järeloomatu eest-
võõst, mis muidu suurte meeste patent-
number. Ükski ei jõudnud Lurichi eestvõõ-
ga üles tõsta, kuna aga tema seda suutis
igaühega. Ka tagumise vööga käristas ta
parterist iga mehe üles, olgu ta nii raske
kui tahes. Maadluses olnud ta haruldaselt
kiire, osav ja sulav, libisedes käte vahelt
kui angerjas. Oma vastaseid maadlusel
püüdnud ta võita äraootamistaktikaga, va-
lides momenti, kus teist ilusa võttega
saaks maha panna. Ta oskas maadlusele
sellise elava ja kunstipärase ilme anda, et
tema enese maadlemisel ja tema tšempio-
naatidel rahvast oli alati tulvil.

Maailmasõja ajal, mil Lurich viibis New
Yorgis, sattus ta jälile mingile vene riikli-
kule kelmusele, kus sakslased New Yorgis

olid ära ostnud venelased, kes võtsid vastu kõlbmatut sõjamaterjali Ühendriikidelt Venemaa tarvis. Lurich paljastas kogu loo, kirjutades sellest kohalikus vene lehes „Russkoje Slovo“ ja andis asjast teada Peterburisse. Selle eest sai ta rikkaliku tasu, kuid jäi sakslaste vihaaluseks, kes juba New Yorgis ähvardasid tema elu võlta. Seepärast, kui ta hiljem oli siirdunud tagasi kodumaale, tuli tal põgeneda Peterburisse, kui Saksa väed 1918. a. Eesti okupeerisid.

Kogu oma maadluskarjääri kestel oli Lurich loomulikult ka suur õrnema soo lemmik, teda külvati üle lillede ja armastuskirjadega. Lurich püüdis siiski kõigist intriigidest eemale hoiduda, — kuni ta 1918. aastal Peterburisse asudes tutvus ühe poolilmadaami A. Smolentsovaga. See naine sai talle saatuslikuks. Kuna harilikud püüdnud ei aidanud, andis Smolentsova tšekasse kaebekirja, milles valgustas Lurichi

kontrevolutsionäärina. Lurich vahistati ja paigutati tšeka vanglasse Gorohovajal. Sisekomissar Uritski määras Lurichile surmaotsuse, kuid see ei olnud Smolentsova kavas. Ta ruttas Sinovjevi juurde. Lurich vabastati ja „heategijana“ oli naine võitnud Lurichi piiritu lugupidamise. Kiriklik abielu, mida nad kavatsesid, jäi nende vahel siiski teostamata.

Vanglast vabanemise järele sõitis Lurich koos Abergiga maadlusvõistlustele Vitebskisse ja sealt Ukrainasse, kust siirdusid Rumeeniasse. Sinna aga nende naise järele ei lastud. Mehed tulid Venemaale tagasi. Lõuna-Venemaal, kus tol korral oli Denikini valitsus, maadlesid mõlemad Sevastopolis, Simferopolis, Harkovis ja lõpuks Rostovis, kus Lurich haigestus kõhusoojatõppe. Veel mitte täielikult paranenult, sõitis ta naise pealekäimisel Armaviri linna, kus Aberg ees oli. Teel külmetas ta ja jäi plekilisse soojatõppe, mis ka tema elu-

küünla kustutas. Kui Lurich oli surnud, Aberg parajasti viidi haiglasse, kuna ta oli saanud kopsupõletiku. Mõni päev hiljem varises varjuriiki ka Lurichi truu võistluskaaslane, ja mõlemad maeti ühishauda.

See surmasõnum levis 1920. aasta algul kulutulena Peterburis ja alul keegi ei tahtnud seda uskuda. Peterburi Eesti sõjaväelased, kes omal ajal olid püüdnud Lurichi ka tšekast vabastada, saatsid kolmemehelise „uurimiskomisjoni“ Armaviri linna. Kohapeal leitud faktid ei jätnud aga enam mingeid kahtlusi. Jõuti selgusele, et Lurich oli surnud 22. jaanuaril 1920. a.

Eesti raskespordi nester T. Võimula, kellelt saadud osa materjale käesoleva ülevaate koostamiseks, meenutas ühtlasi üht mõtet, mida on juba varem kaalutud: Eesti sportlaskond toogu oma suurimate atleetide põrm võõrast mullast tagasi kodumaale. Loodame, et see teostub ajaks, mil Lurichile Tallinnas kerkib ausammas. A. T.

Raamatu-aasta toodang Eesti kirjanduses.

Novellid, luule. — Kokkuvõtteid ja arvustusi.

Novell.

Novelli toodang möödunud aastal jääb kaugele maha romaani toodangust, mis on meie kirjanduse tavalisi nähteid. On ilmunud 8 novellikogu ja lühemat jutustist: A. Jakobsoni „Reamees Mattias“ ja „Üksiklased“, Peet Vallaku „Teod pahrupidi“, R. Sirge „Väikesed soovid“, M. Kuus-Kütti „Tüdruk agulist ja armastus“, K. Ehrmanni „Õngelatiga mööda Võrumaad“, J. Vahtra „Laane kurus“ ja E. Laisaare „Sõdur Pension“.

Neist tõsisemat tähelepanu väärivad neli esimest, kuna ülejäänud kuuluvad ajaviitekirjanduse alale ja on selles laadis täiesti rahuldavad.

Kõiki novelle ja jutustisi läbiloetult silme eest mööda lastes ilmneb asjaolu, et enamuses neist on tegelased kuidagi lahti murenenud oma ümbrusest, saatus on neid ühest mullast välja kangutanud ja teises nad ei idane. Seda üksilduse traagikat kõige ilmekamalt kujutab August Jakobson oma novellikogus „Üksiklased“. Selles neljast jutustisest koosnevas kogus on tegelesteks naised, keda painab üksindustunne. Selle üksinduse traagika põhjuseks on kas parandamatu haigus või lapsetus, või see, et ei tunta täit armastust, või ei evita¹⁾ rahuldavat eluülesannet.

Loomuliku ja terve naise isikliku elu suitsu ja tuumaks peab autor vaid last, kellele naine võib pühenduda ja kelles ta võib edasi elada veel pärast surma.

Sisult ja probleemistikult värskem ja ka sügavam on A. Jakobsoni teine novellikogu „Reamees Mattias“. Siin viib autor meid tagasi sõja-aastatesse. Masendav²⁾ olustik sel ajal, rindesõduri ja tagalas peidutseva ning äritseva isiku vastolu ja vaen on annud ainet nendeks traagilisteks ja illusioone purustavaks lugudeks. Jubedust ja traagikat neis on ülimal³⁾ määral, välja arvatud viimane jutustis, vajab saatusesõlmede lahtiarutamine igas loos kas ühe tegelase surma või poolsurnuks peksmist. Iseloomustav on asjaolu, et tegelemisest roma⁴⁾ kordasaatjate südametunnistusega pärast teo kordasaatmist autor loobub⁵⁾. Teda on huvitanud ainult sõjaoludes metsistunud inimese külm ja kaine sammumine oma roimarlükule eesmärgile või affekti vallandamine⁶⁾. Kõigi Jakobsoni teoste kandjaks on probleem, tegelased on talle ainult vahendid, mille varal käsitleda probleemi, väljendada omi mõtteid ja tõekspidamisi. Mis

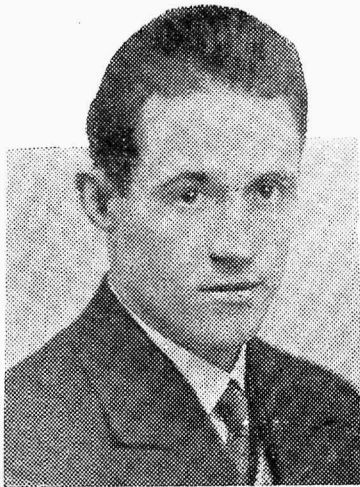
puutub sõnastusse, siis Jakobson on vähem novellist kui sotsioloog, psühholoog või füsioloog. Osakaalult on temale tähtsam see, mida esitatakse, vähem tähtis, kuidas esitada.

Vastandiks Jakobsonile, huvitab Peet Vallaku esijoones inimene. Tema juures saab juttu olla vaid probleemidest, mis tekivad hingeelulisel alal, võrsudes seesmisist komplikatsioonist. Tema novellikogu „Teod pahrupidi“ sisaldab neli novelli, neist kaks linna, kaks maa miljööst inspireerituna. Linna novellides piitsutab autor kirjanduslikku karjäärismi ja suurusehullustust, samuti kunstnike andetust ja oskamatust, kes peidavad seda osavasti kubistlike võtete ning üldse kunstilise modernismi taha. Maanovellides on esimeses jutt viiest vanapoisist, kes kibedamal heinaajal teevad streiki, kui isa igapähele neist 50 krooni ei anna, teises kujutab autor sõprust talupere-mehe ja popsinaise haige ja kurnatud hobuse vahel. Vastandiks Jakobsoni jõulisele naturalismile on Vallaku realist, kes kasutab varjundeid seal, kus esimene töötab valguse ja varjudega. Vallakut huvitab jälgida elu-protsessi ennast, seejuures enam sisendades oma kujutusega, kui seda kujutust põhjendades. Igatahes kunstiliselt on Vallaku novellid kõige tihedamad, plastilisemad, värskemad ja peenetoimelisemad. Iga ta lause on teravapiirdeline ja põnev. Üksikud pildid teeb ta meeldivaks omapärase huumoriga, neist väga konkreetseist üksiklaikudest kujuneb viimaks kunstiline tervik, kus midagi pole ülearu ega vähe.

Rudolf Sirge novellikogu pealkiri „Väikesed soovid“ iseloomustab tabavalt kogu raamatut. Kõigis kuues jutustises autor tegeleb inimeste soovide, igatsuste, unistuste ja eluõnne küsimustega. Kõigi jutustiste tegelased on noored, elluastujad tütarlapsed, kellel igapähele oma väikesed soovid ja soovikesed. Sirge ei ole pessimist. Kõik ta tütarlapsed on elujõulised ja energilised, kõik nad saavutavad lõpuks oma õnne, kuigi neil tuleb läbida⁷⁾ enne rida ohtusid ja pettumusi. Sirge kuulutab oma „lihtsais juttudes“ tänapäeva elumoraali, näitab, et elult tuleb vähe nõuda ja oma õnne otsida kodukurust, mitte laiaast maa-ilmast.

Marta Kuus-Kütti novellikogu „Tüdruk agulist ja armastus“ sisaldab 8 ju-

1) omata; 2) suruv, rõhuv; 3) kõige ülemaal; 4) kuriteo; 5) ütleb ära; 6) lahtilaskmine, vabastamine; 7) läbi käia, läbi minna.

R. Sirge.

tustist. Parimaiks neist on „Vana neitsi“ ja „Tüdruk agulist ja armastus“. Kummaski jutus kirjeldatakse elus üksi seisvat naist, kujutades nende hingelist hellust, endasse-sulgumist, elule alistumist¹⁾. Nagu kõigis kaheksas jutukeses, on nendeski armastus tulipunktiks, mille ümber keerleb tegevus. Autoril puudub veel puhtisiklik joon nii stiilis kui ka aine valikus ja käsitamises, ka mõjuvad segavalt mõningad psühholoogilised eksimused. Siiski ei saa eitada autori kirjanikunärvi nende puuduste tõttu.

E. Laidsaar on väljapaistvam noortest algajatest humoristidest. Tema „Sõdur Pension“ on muheda huumoriga, laialt ja rahvalikult jutustatud pisilugude kogu sõdurite elust. Teda võib mõnuga lugeda, kasarmuelu ja tüübid on küllaltki hästi joonistatud.

J. Vahtra on tuntud meisterliku ja ladusa jutustajana juba isiklikus elus, tema jahijutud „Laane kurus“ on mahlakad ja rahvalikud. J. Vahtra oma pisilugudest koosneva jutustisega tõendab küllaltki veenvalt, et meil paremat rahvakirjandust sugugi ei tarvitse alati välismailt otsida, vaid et seda väga hästi ja nauditavalt²⁾ võidakse toota kodumaalgi.

K. Ehrmanni „õngelatiga mõõda Võrumaad“ on esijoones kiidulaul kala-püüdja rõõmudele ja naudingule. Raamat püüab samuti äratada huvi meie ilusa kodumaa, ilusate järvede ja jõgede vastu, eriti Võrumaal, mille kallastel on igaüks puhkust ja rahu otsija, õngeheite mõnudest ja võludest lugupidaja, tervitatud.

Kokkuvõttes näeme, et novelli ja lühijutu toodang möödunud aastal on annud meile head ajaviite- ja rahvakirjandust, algajate

enam-vähem lootustandvaid katsetusi, kuna mitmekülgisel sõelumisel tuumakamate teradena järele jäävad Peet Vallaku, August Jakobsoni ja teatud määral Rudolf Sirge jutustised.

Luule.

Luule on meil viimastel aastatel nagu tahaplaanile jäänud, kaotanud kontakti tarvitajaskonnaga. Luuletuskogusid ostetakse vähe, nende kirjastamisega on pikema rea aastate jooksul tegelda julgenud ainult Eesti Kirjanike Liidu kirjastus, ja ainult möödunud aastal riskeeris „Noor-Eesti“ mõnda luuletuskogu välja anda. Eriti tor-kab silma publiku leigus luule vastu, kui meenutame³⁾ aegu, kus luule oli rahvale eelistatud⁴⁾ vaimutoiduks (ärkamisaeg, Gustav Suitsu „Elu tule“ päevad, „Siuru“ aeg jne.). Nähtavasti on siin tegemist kaine ja asjaliku ajavaimu avaldustega, mis on vaenulised luulele. Möödunud aastal on ilmunud üldse 13–14 luuletuskogu. Neist väärivad tõsisemat tähelepanu: Marie Underi „Kivi südamele“, Juhan Sütiste „Päikese ootel“ ja „Noored partisanid“, Erni Hiire „Sinimäed“, Villem Ridala „Mere-täht“, Mart Raua „Kauge ring“ ja kolme uustulnuka⁵⁾ esikteosed — Paul Viidingu „Traataed“, Bernhard Kangro „Sonetid“ ja Hugo Masingu „Neemed vihmade lahes“.

Marie Underi „Kivi südamele“ on kahtlematult väärtusliikum möödunud aasta luuletoodangus. Kuulub ju Under meie luuletajate paremikku, kellele võrdset ei leidu praegu teiste Euroopa rahvaste nais-luuletajate peres.

„Kivi südamele“ on kantud sügavale-küündivast enesepuhastuse ja uuestisünni tungist. See enesepuhastuse motiiv ühes vabanemisjoovastusega läbib⁶⁾ punase niidina kogu raamatu.

Sinna liitub veel hulgana elutundeliselt väärtustatavaid looduse- ja žanripilte, süm-bolistlikult käsitatud enesekujutust ja paar usulist motiivi.

Juhan Sütiste on lähemal hulkade elutundele ja ka nende vaadetele. Teda huvitab märksa enam sotsiaalne ümbrus, päevasündmusedki leiavad temas elava kajastaja, tal näib olevat hingeline vajadus kontakti järele rahvaga. Kuid sama rahuldust näib talle „Päikese ootel“ pakkuvat loodus. Looduslaulud ongi selle kogu parimaid ja värskemaid, kuhu uueaegse tehnikateemad ei taha hästi sobida. Samalaadset värskust võib leida ka J. Sütiste poeemis vabadussõjast „Noored partisa-

¹⁾ allaandmist, allapainutamist; ²⁾ maitsmiskõlbuliselt, mõnuga loetavat, naudingmõnutsemine, lõbu; ³⁾ meele tuletama; ⁴⁾ eesõigustatud, paremaks peetud; ⁵⁾ uue juuretuleja; ⁶⁾ läheb läbi.

nid". See on vabalt ja sujuvalt¹⁾ jutustatud jõulisi looduskirjeldusi ja ehtsalt mõjuvaid lahingustseene sisaldav teos, mille puhul ei saa väita, et luule oleks raskem lugeda kui proosaromaanid.

Erni Hiirt tunti varemalt kui mõtte- luuletajat, kelle värsside nauditavust teatud määral kahandas keeruline ja raskepärane sõnastus. „Sinimägedes“ Erni Hiir on jõudnud hinnatava omapärani, ta on leidnud värssis enda, ilma et seal midagi palju enam pidurdaks. Ta on välja jõudnud siira ning veendunud armastuseni produktiivselt teotseva inimese ning looduse vastu, mis on selle teotsemise võimaldajaks.

Mart Raua „Kaugering“ sisaldab luuletusi, mis on valminud viie kuue aasta jooksul, taotledes nii sisuliselt kui ka vormilt kõige suuremat mitmekesisust. Raulal õnnestuvad kõige paremini luuletused, kus ta füüsilisi elemente hakkab siduma eepilistega, loomisviisilt, samuti kui väljenduselt meenutab ta tihti Juhan Liivi.

Villem Ridala „Meretähes“ on ikka rohkem ja rohkem merestunud.²⁾ Kõik, mis seotud merega, on saanud talle sümboliseeritult pühaks, ta vaatleb merd juba religiooselt. Segavaks muutub asjaolu, et autori ellusuhtumist võib ainult aimata läbi abstraktsete terminite rägastiku. Kokkukuhjatud sõnad võtavad kinni elamuse hoo.

Ridala ei usalda maailma, ta varjab oma seesmist isikut isegi liniku taha ja sellepärast jääb see meile võõraks. Vormilt oleksid ta luuletused isegi kõlavad, kui riimide leidmist poleks teatud liiga kergeteks.

F. Karlsoni „Rännakuul“ on kogu suvitusvärsses, milles kajastuvad³⁾ autori looduseelamused ja moodsad suvitusrõõmud. Erilise osa moodustavad Tartule pühendatud ülistuslaulud ja mõned isamaalised ja hõimuluuletused. F. Karlsoni tunne me kui luuletajat-asjaarmastajat, sedagi värssidekogu tuleb võtta kui teatud ülesvõtete kogu, kus autor oma elamusrikkamaid hetki⁴⁾ on jäädvustanud⁵⁾ enam-vähem korralikkudesse värssidesse.

Uue luuletuskoguga esines ka Anna Haava, eesti luuletajate vanaema. Sisult kui ka vormilt „Laulan oma eesti laulu“ jääb Anna Haava endise loomingu tasemele, rahuldades peamiselt vana, lihtsa tundeluule harrastajaid. Muusikaline, kuid sisuliselt väheütleval on ka Eduard Visnapuu „Õõ ja päeva“ nimeline luuletuskogu, kaldudes paiguti odavasse positiivsusesse. Uusi luuletajaid möödunud aastal on esile tõusnud viis. Nendest tõsisemat tähelepanu vääriavad Paul Viiding, Bernhard Kangro ja Hugo Masing, kuna Roop Hallimäe ja Ervin Uiibo ei evi⁶⁾ veel tarvilisel määral oma palet, samuti jätvad soovida vormikäsitus. Paul Viidingul „Traataias“ on tunda oma rütmi, nä-

J. Sütiste (Schüts).

gemust ning originaalselt intellektuaalselt lähenemisviisi ainele. Tema skepsises puudub poos, pigemini⁷⁾ on see terava, kuigi veel mitte kõigist küsimusist läbi puurinud mõtlemise tulemus. Autori matemaatiline haridus peegeldub mõnevõrra tema omapäras, üsna rikkas pildistikus.

Bernhard Kangro „Sonetid“ moodustavad valimiku loodusluuletusi, mille tundmiseks ja lahtimõtestamiseks autoril näib olevat närvi. Rikas botaaniliste üksikasjade poolest, mõjub raamat pisut väsitavalt, kuid iga lille, iga sambla-liigiga näib autoril olevat seotud erilisi ning intiimseid tundeid.

Hugo Masingu „Nõemed vihmade lahes“ on müstiline ja fantastiline raamat, mille üldiseks teemaks on Jumal. Tema luuletused ei ole harilikud, šabloonsed uskliku laulu, vaid suure seesmise heitluse vilid. Erilaadset, tugevat temperamenti, avarat, kuigi puhastumata fantaasiat sellel praegu veel ekstsravagantselt mõjuval autoril näikse olevat.

Kokkuvõttes peab tunnistama, et eesti luuletodang möödunud aastal on olnud küllalt sisukas ja rikas heade luuletuste poolest. Tähelepanevad on asjaolu, kui küpselt nüüd juba võidakse debüteerida. See osutab ühelt poolt noorte tõeliste annete olemasolule, teiselt poolt see on seoses nende edusammudega, mis meie keel on järjest teinud.

Just luules näeme kõige selgema, kuidas eesti keel üha⁸⁾ jätkab ja jätkab õilis- tums- ja energitumisprotsessi.

¹⁾ libedasti, ladusasti; ²⁾ „mereliseks muutunud“; ³⁾ kajavad vastu; ⁴⁾ momente; ⁵⁾ jäädavaks teinud; ⁶⁾ evima — omama, kellegil midagi olema; ⁷⁾ ennemini; ⁸⁾ aina.

Ringvaateid välismailt.

Austraalia asustamine Inglismaal päevakorral.

Viimasel ajal inglise ajakirjanduses tihenevad sõnavõtud selle kohta, kuidas emigratsiooni-maana edukamalt ära kasutada Austraaliat. Londoni „Times“ oma 21. märtsi numbris puudutab ka küsimust, kui suur on Austraalia sisserändajate vastuvõtuvõime. „Times“ meenutab, et pärast maailmasõda rändas inimesi Austraaliasse kõige rohkem 1927. aastal, mil nende arv tõusis 500 tuhandele. Austraalia elanike loomulik juurdekasv aastas on $8\frac{1}{4}$ inimest tuhandele. Praegu on Austraalias elanikke alla 7 miljoni. Kui arvestada, et elanikkude arv, keda Austraalia suudaks toita, on vähemalt 30 miljonit, siis ka 50.000 uut sisserändajat aastas tõstaksid Austraalia rahvaarvu 30 miljoni ni alles 110 aasta pärast, arvab „Times“. Ning lisab, et see aeg on niivõrd kaugel tulevikus, et väljarändamise ergutamisel Austraaliasse mingit tema „küllastumishirmu“ üldse tunda ei tarvitse.

Eesti konsulaat Sydneys.

Nüüd, kus Martin Place'il peapostimaja vastas Eesti sini-must-valge lipp tuules lehvib ja avara, päikeseküllase vastuvõturuumi ukstel ilutseb kiri „Eesti Konsulaat“, võib Austraalia Eesti pere õigusega rõõmu tunda. Meie kauaaegne soov on täitunud. Kuidagi nagu pigistas kuskil, kui vanasti tuli Eesti konsulaadis inglise, vene või saksa keelse asju ajada. Hra Kaiv lühikese ajaga on võitnud siinse eestlaskonna poolehoidu. Nii mõnigi küsimus, mis ühele või teisele muret tekitas, on selgitatud.

Möödunud nädalal tegi hra Kaiv viisidi Austraalia keskvalitsuse pealinna Canberrasse. Keskvalitsuse ministrid olid tunnud suurt huvi Eesti vastu ja, kuna hra Kaiv annetas peaminister Lyons'ile, välisminister Sir George Pearce'ile, sise-minister MacLachlan'ile Eestit käsitavad ingliskeelsed teosed, siis aitab see palju kaasa Eesti põhjalikumaks tutvustamiseks. Austraalia riigimeestele olnud üllatuseks, et Eestil nii suurejooneline põlevkivitööstus olemas, ja kuna ka siin leidub suuri põlevkivilademeid, millele kasutamisele mõeldud juba mõnda aega, siis sooviti põhjalikumalt informatsiooni, mida hra Kaiv ka oli lubanud. Hra Kaiv'il on lootus siin turustada paljusid kodumaa kaupu. Kogu siinne Eesti pere ühineb sooviga, et meie rahvuslikul esindajal oleks õnne ja edu omal uuel tööpõllul.

Eestlasi Siberist tuleb kodumaale.

„Välis-Eestis“ nr. 1. s. a. ilmus pikem kirjeldus nendest raskustest, millega tuleb võidelda Siberi eesti asunikel, kes praegu, kus Nõukogude võimudel üksikmajapidamiste likvideerimine käsil, eelistavad tulla tagasi kodumaale. Opteeruda Eestisse võivad aga ainult need, kes juba varem, Vabariigi algupäevil, võtsid vastava loa Nõukogude võimudelt.

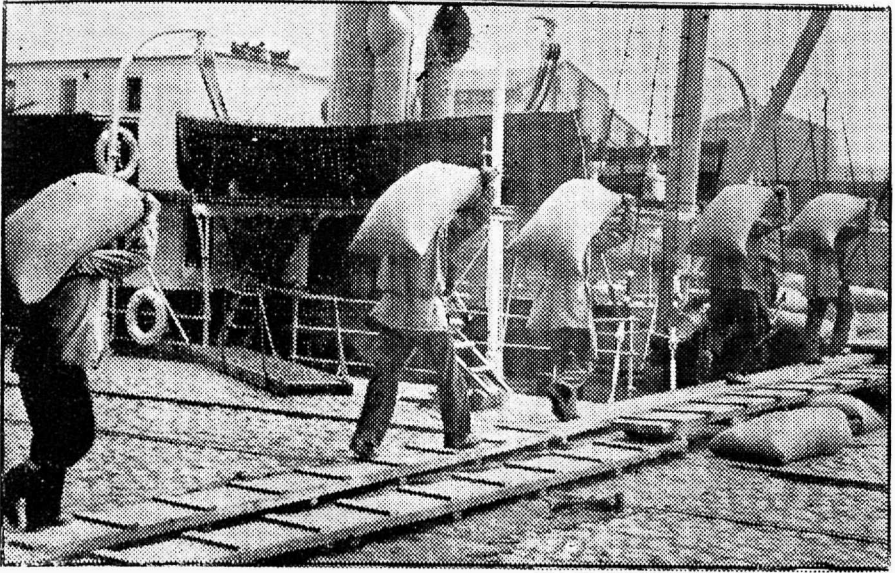
Järjekordne jõuk tagasirändajaid Siberist saabus Narva jaama kaudu Eestisse 1. märtsil. Seekord tulid 3 perekonda: Jaan Valter, 70 a., abikaasa Anna, 66 a., poeg Eugen, 24 a., tütreid Valentina, 27 a. ja Anna 28 a., kes asusid elama Tallinna; Jaan Nugis, 70 a., abikaasa Marie, 58 a., tütre Salme, 15 a. ja poja Herbertiga, 13 a. vana, kes asusid elama Patküla valda; Hugo Valter, 30 a., abikaasa Emma, 28 a., ühes 3-a. tütre Irene ja 1-a. poja Bernhardiga, kes asusid elama Tartusse.

Jutuajamisel seletas H. Valter: „Minu isa ühes teiste eestlastega rändas Siberisse 35 aastat tagasi. Siberis elasin Karula külas Omski oblastis. Lähim linn meie küla oli Isim, kuhu 150 km., ja Isimist Omskisse on 285 km. Karula külas oli eestlasi 42 perekonda. Karulast paar kilomeetrit eemal asub Antsla küla, kus 35 perekonda eestlasi, ja Antslast mõni kilomeeter eemal asub Soldikovi küla, kus 15 perekonda eestlasi ja 15 perekonda lätlasi.

Üksikmajapidamisi Omski oblastis on veel 28%, ja nüüd tahetakse ka need sovhooside ja kolhooside alla viia. Eestlastest aga keegi seda ei soovi, vaid tahetakse pigem kodumaale tagasi rännata. Tagasi pääsevad aga need, kes omal ajal said kätte opteerimistunnistused. Kodumaale tagasisõiduks on Antsla külas paberid kätte saanud veel kümme eestlast. Siberist tagasi rännata soovivad ka sealset lätlased, soomlased ja teised sisse-rännanud rahvad.

Toiduainete hinnad Siberis on praegu järgmised: nisujahu 30 rubla*) puud, rukkijahu 25 rubla, sealihha 8—9 rubla kg., või 15 rubla, kartulid 4—5 rubla puud. Eriti kallid on riided ja jalanõud: meesterahva ülikond 250—300 rubla, saapad 300 rubla.

*) Rubla kurssi ametlikult välisbörsidel ei noteerita, kuid umbes võrdub rubla väärtus 3 prantsuse frangile või 75 eesti sendile.

Vili rändab väliturule.
Laeva laadimine nisuga Tallinna sadamas.

Kodumaa sõnumid.

Sisepoliitilises elus jätkus ka läinud kuul see konsolideerumistöö, millele K. Pätsi valitsus pani aluse juba 12. märtsil 1934. a. ning mida veelgi soodustasid 23., 24. ja 25. märtsil s. a. toimunud rahvahääletuse tulemused. Praegu on käimas rahvuskogu valimisseaduse eeltööd. Samuti kujundatakse valimisringkondi. Kogu maa tuleb jaotada 80 ringkonda, kus tuleb valida rahvuskogu liikmed.

13. märtsil riigivanem K. Päts kirjutas alla seadusele, mis senise haridus-sotsiaalministeeriumi jagab kaheks. Juurde tuli sotsiaalministeerium, mille etteotsa riigivanema otsusega 16. märtsist kutsuti Pärnu linnapea kohalt Oskar Kask, kus ta olnud viimased 12 aastat. Uus ministeerium koosneb tervishoiu- ja hoolekandevalitsusest, rohuasjanduse, töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakondadest, mis eraldatakse senistest haridus- ja teedeministeeriumidest.

Eesti väliskaubandus aasta kahel esimesel kuul ulatas üldlääbikäigus väärtuselt 23,5 milj. kroonile, eelmise aasta jaanuari ja veebruari 19,8 milj. vastu. Väljavedu oli väärtuselt 12 milj. ja sissevedu 11,5 milj. krooni, seega bilansi aktiivsus vaid 0,5 miljonit, l. a. 1,4 milj. vastu. S. o. — läbikäik suurenes peamiselt sisse-

vedu arvel. Eriti märgatavalt kahanes väljavedu Inglismaale, ja seda Saksa arvel, kuna Eesti ärieringid nähtavasti püüavad võimalikult kiiresti vabaneda nendest arvetest, mis neil Saksas tasuda.

*

Eelarveaasta lõppedes 31. märtsil, valmis majandusministeeriumis riigi uus eelarve, mille kohta majandusminister andis ajakirjandusele seletusi 15. märtsil. Uus, 1936./37. a. eelarve, mis tasakaalustatud 78.114.805 kroonile (eelmine, 1935./36. a. eelarve ühes lisaeelarvetega oli 79.928.584 krooni), on kalkuleeritud nõnda, et ta suudaks lahendada ka neid ülesandeid, mis aastast aastasse liikunud edasi „parematele aegadele“. Tähtsamatest riigi väljaminekutest uues eelarves on märkimisväärte kulutused uute raudteerööbaste, laiaroopalise raudtee vedurite muretsemiseks, Tartu kaubahoovi ümberehitamiseks, telefonivõrgu täiendamiseks, suuremateks süvendustöödeks, põllutööliste õnnetusjuhtumite vastu kindlustamiseks jne. Järgmisena võiks nimetada kaitseministeeriumi, mille kulud nõuavad 2 milj. krooni enam kui k. a. eelarves. Lõppeks kord on riigieelarvesse võetud ka summa vabadussõja üldmonumendi püstitamiseks Tallinnasse, mis arvatavasti leiab asupaiga Vabadusplatsile

Suurenemist näitavad ka kulud rahvaharidusele, toetused koolimajade, haiglate ja teiste hoonete püstitamiseks.

*

12. märtsil selgus, et I riikliku klassiloterii suurvõit 62.000 krooni on langenud 12-le raudteelasele. Õnnelikeks võitjaks osutusid raudteevalitsuse veoameti vähemad ametnikud Tallinnas, kes kolme pileтираamatuga mängisid loteriil ühiselt. Pärast riigimaksu mahaarvamist sai iga kollektiivliige puhta võiduna 4133 krooni 33 senti.

*

Kevade saabudes on jälle märgata ehitustegevuse elavnemist Tallinnas. Tänavu ehitatakse suuri maju, nagu läinud aastalgi. Seega arvatavasti pea laheneb ka korteripuudus, mis Tallinnas juba hakkas end kibedalt tunda andma. Uutest, kesklinna ehitusele tulevatest ja praegu pooleli olevatest suurtest kivimajadest võiks märkida mõnda: seitsmekordne Majaomanikkude panga hoone Vabadusplatsi ääres, S. Tartu maanteele 5-kordne Kochide kivimaja mitmekümne korteriga, Valli tänava nurgal suurem 7-kordne „pilvelõhkuja“, siis 6-kordne ehitus Müürivahe tänaval jne.

*

Raamatu-aasta lõpuks on Eesti Rahva Muuseumi arhiivraamatukogu poolt koostatud arvuline ülevaade raamatu-aasta toodangust, milles eelmiste aastatega võrreldes oli märgata silmapaistvat tõusu. Kui eelmised aastad on annud keskmiselt 1400 trükiteost, siis läinud-aasta toodang oli suur 1754 trükiteost 151.252 leheküljega, tõus seega 25%.

Kui raamatutoodang raamatu-aastal on näidanud märgatavat kasvu, siis ajakirjanduse suhtes on olnud tagasimineku üsna ilmne. 1934. aastal ilmus Eestis 302 ajalehte ja ajakirja 10.344 numbriga, 1935. a. aga ainult 274 ajalehte ja ajakirja kokku 8894 numbriga. Vähenemine on siin tingitud muidugi mitmest põhjustest.

*

Eesti ringhäälingu uus saatejaam ostetakse Inglismaalt. Neil päevil sõlmiti Tallinnas leping uue riigiringhäälingu saatejaama seadmete tellimiseks Inglismaalt Marconi firmalt, millelise firma pakkumise juures pärast asja mitmekülgset kaalumist peatuma jääd. Uus saatejaam saab moodsaima praegusaajaa raadiotehnikas. Jaama seadmed lähevad maksma ligi 30.000 inglise naela, jaama võimsuseks on ette nähtud 50 kilowatti, kuid reserviga võimet tõsta kuni 120 kw. Saatejaam püstitakse kas Türiale või Paidesse, täpse asukoha määrab kindlaks fir-

ma insener vastavate katsetuste abil. Ehitustööd viiakse lõpule 15 kuu jooksul.

*

Tallinna ja Tartu vahel algas märtsi lõpus uus vägikaika vedamine ülikooli tehnikateaduskonna pärast, mis kaks aastat tagasi asutati Tartu ülikooli juurde. Nüüd määras riigivanem ministrite vahelise komisjoni, kes peab kaaluma osakonna asukoha küsimust ja tarbekorral tema Tallinna toomise võimalus. Seejärel Tartu linnavalitsus ja majandusringkonnad läkitasid riigivanema juurde delegatsioonid, kelle ülesandeks oli võidelda teaduskonna Tartusse jätmise poolt. Paljude teiste ringkondade poolt leitakse aga Tallinn tehnikumi asukohana sobivam, kuna siin on suured tööstused, kus õpilased võivad praktiseerida ja ka sobivad ruumid (Koplis).

*

Eesti linnade pere kasvas jälle ühe uue liikme võrra, nimelt sai senine Otepää alev linnaga ühineda. Otepää linna „ristsed“ toimusid suure pidulikkusega 1. aprillil.

Otepää võib vaadata tagasi tuhandeaastasele minevikule. Muistsel Eesti iseisvuse ajal oli ta eestlaste tähtis maalinn ja on teinud läbi palju sõdasid. Sakslaste tulekuga ehitati sinna piiskoploss, mille ümber hakkas kasvama alev. Vene-Rootsi sõjas loss hävis.

*

22. märtsil sai 50-aastaseks Eesti avaliku elu tegelasi August Rei. A. Rei on Viljandimaa, Pilstvere mehi.

Eesti omariikluse kestel on A. Rei olnud mitmetel silmapaistvatel kohtadel. Oli Asutava Kogu esimees algusest lõpuni, hiljem riigikogu esimees, minister ja kord riigivanem.

A. Rei on olnud Eesti sotsialistliku liikumise üks kandvamaid kujusid, hoides seda liikumist võimalikult mõõdukais raames.

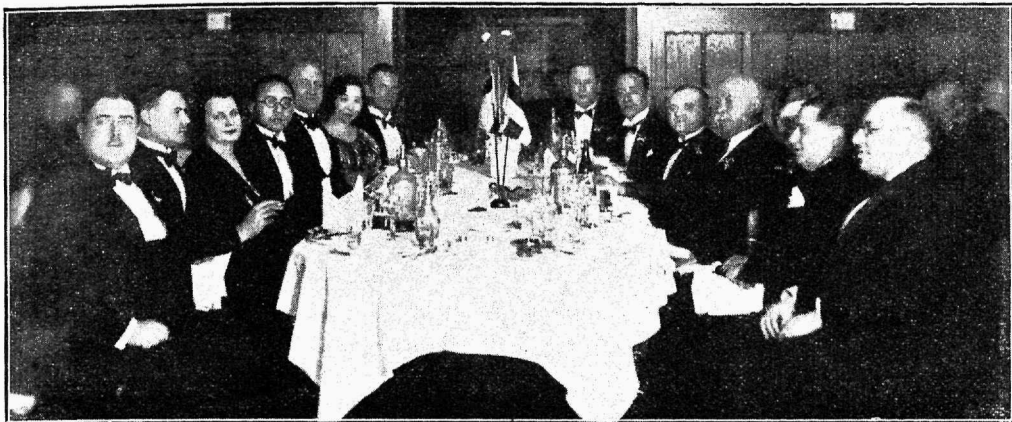
*

25. märtsil pühitses oma 50. a. sünnipäeva teine 1905. a. tegelasi ja praegu üldtuntud mehi eesti avalikus elus — Anton Palvadre. Palvadrel on seljataga teeneterikas minevik. Ta on teetsenud ajakirjanikuna, advokaadina, poliitikamehena, ministrina ja alates 1923. a. kuni siiani ajakirjaniku ametiga abiesimehena.

*

Eesti vanim ajakirjanik G. E. Luiga, kelle 70. a. sünnipäevast teatasime meie ajakirja eelmises numbris, suri 20 märtsil. Surma põhjustas veresoonte lubjane mine. Populaarse ajakirjaniku matustest 25. märtsil võtsid osa suured rahvahulgad, tema austajaid ja endiseid kaastöölisi.

T.

Konsulite laud E. Vabariigi aastapäeva pühitsemisel Harbiinis 1936. a.:

paremalt, konsulid: Belgia — A. van Cutsem, Portugali — S. Skidelsky, pr. Kovshar, Läti — P. Mezhak, Eesti — A. Lõhmus, Jaapani asekonsul — S. Kimura, Leedu kons. kohustustel — A. Kovshar, Saksa asekonsul — F. Vussov, pr. Sato, Tshehhoslovakkia — dr. R. Heini, Jaapani peakonsul — S. Sato, pr. Vybiral, Poola asekonsul — F. Zaleski ja Tshehhoslovakkia asekonsul — J. Vybiral.

Organiseeritud Välis-Eestist.

E. V. aastapäev Sao Paulos.

Laupäeval, 29. veebruaril mälestasid Brasiilia eestlased Sao Paulos Eesti Vabariigi 18. aastapäeva. 23.—25. veebr. oli karneval, kus lõbumõnna ja uimas, mis iseloomustab brasiillastele, oli võimata E. V. aastapäeva tema tõelisel päeval, s. o. 24. veebr. pidada.

Eesti rahvale tähtsa päeva puhul oli Eesti konsuli Finn B. Arneseni juures tema kodus koosviibimine, millest võtsid osa: Balti Sõprade Ühingu esimees dr. Synesio Rangel Pestana, Soome konsul Lyder Sagen abikaasaga, Läti konsulaadi asjaajaja Nikolaja Osolins abikaasaga, Leedu konsul Sevillas Janeys, Eesti koloonia esindajatena Sao Paulo Eesti seltsi „Uus Kodu“ juhatusest esimees Paul Veltsen ja Aleksander Aur.

Koosviibimine möödus omavahelise vestlemisega ja õhtusöögiga, kus joodi E. V. terviseks, lasti elada Eesti sõpru, tänati dr. Synesio Rangel Pestanat ja naaberriikide konsuleid.

Õhtul kell 9 oli Eesti seltsis „Uus Kodu“ E. V. aastapäeva puhul kontsert-aktus. Konsul Finn B. Arnesen annetas E. S. „Uus Kodule“ E. V. aastapäeva puhul kindral Johan Laidoneri nüopildi, mis vabastati pidulikult lipu kattedest ja anti seltsile üle, mis puhul väikese kõnega esines konsul Finn B. Arnesen. Sellele järgnes pikem kõne A. Aurilt, mille lõpul kanti ette Eesti hümn E. S. „Uus Kodu“ sega-

koorilt hr. Götzi juhatusel. Siis üllatas laulukoor Eesti sõpru-brasiillasi, kes aktusel viibisid, sellega, et laulis Brasiilia vabariigi hümn portugali keeles. Brasiilia riigi hümn tavaliselt mängitakse orkestri poolt, laulda on ta väga keeruline, nii et brasiillased mitte kunagi oma hümn ei laula.

Koor kandis ette veel mitu eesti laulu ning pidi publiku nõudel lisapalu andma.

Läti Vabariigi esindajana kõneles hr. N. Osolins portugali keeles. Balti riikide Sõprade Ühingu poolt esines kõnega dr. Synesio Rangel Pestana, kriipsutades alla eesti rahva tahtejõudu ning visadust.

Lõppkõnes E. S. „Uus Kodu“ esimees hr. Paul Veltsen tänas portugali keeles Balti riikide Sõpr. Üh. esimeest, kõiki kohalviibivaid konsuleid ja kõiki külalisi kui Eesti sõpru.

Kontsertaktus lõppes tantsuga.

Seltsi tegevuse arengulugu Rio de Janeiros.

Eestlased said omale seltsi Rio de Janeiros teatavasti 1934. aastal. Sellest ajast peale on kestnud tegevus tõusude ja mõõnadega.

Esialgseks kooskäämise kohaks oli hr. Ernitsa korter. Siia tulid ka seltsi poolt tellitud ajalehed ja asus osa inventari. Seltsi tegevust takistas ruumide puu-

Buenos Airese eestlaste koosviibimine Vabariigi aastapäeval E. V. konsulaadis.

Selsab vasakult kuues Eesti konsul Th. Gutmann.

aus. Siiski peeti E. V. aastapäeva aktus ja üks piduõhtu. Ins. Tammerik kinkis seltsile esimese eesti lipu Brasiilias, mis tema poolt oli avalikult demonstreeritud juba 1919. aastal.

7. juulil 1935. a. peeti erakorraline peakoosolek. Osa võttis 24 inimest. Nüüd algas seltsi järjekindel kosumine. Võeti ruumid poola seltsimajas. Töötati välja raamatukogu, seltsimaja, pidutoimkonna ja propaganda toimkonna kodukorrad. Asutati näiteosakond ja lugejatering.

L. a. detsembrist kuni k. a. veebruarini osutus seltsi tegevus nõrgaks. Liikmete arv langes. Seltsi kooskäimiste päevadest osavõtt jäi kord-korralt vähemaks. Vahepeal töötas aga näiteosakond endise hooga, olgugi, et tulevik näis tumedana.

18. veebruaril s. a. kutsus juhatus kokku seltsi aastapeakoosoleku. Ilmus 48 isikut, nendest 23 liiget. Koosolek möödus haruldases üksmeeles. Kokkutulnuid näis juhtivat vaid üks mõte: seltsi edasi viia, raskustele vaatamata. Otsustati seltsi registreerimise kulude katteks korraldada korjandus. Selle tulemusena on seltsil praegu summa, mis ületab tarvisoleva kahekordselt.

Uus juhatus valiti koosolekul järgmises koosseisus: J. Krich, pr. H. Krich, V. Lauk, H. Lauk, H. Johanson, A. Ensel, E. Rõigas.

Torkab silma suur liikmete arvu kõikumine. Möödunud aastal oli kõrgem liikmete arv süiski 78. Läänud aastal selts korraldas 5 pidu, ühe kontserdi ja 2 aktust.

Seltsi raamatukogu, mille aluseks on Välis-Eesti Ühingu poolt saadetud kirjanudus, juhatus on täiendanud raamatute tellimistega ja ka annetustega eraisikutelt. Raamatuid on seltsil eesti-, portugali- ja ingliskeelseid. Raamatukogus on kokku 520 köidet.

Lugemislauale tellitakse „Päevalehte“ ja „Esmaspäeva“. Liikmete poolt on sinna toodud veel mitmesugust muud ajakirjandust, mida rohkesti loetakse. Seltsi lugejatering on tellinud: „Elektrotehnilise ajakirja“, „Rahvalehe“, „Perekonnalehe“, „Eesti Naise“ ja „Kodu“.

Seltsi näiteosakond hoolitseb ettekanne eest seltsi pidudel. On lavastatud kaks suuremat näidendit ja hulk mitmesuguseid nalja, laulu ja tantsu ettekandeid. Seltsi naisgrupp võtab elavalt osa pidude organiseerimistöödest ja on seltsi sissetulekuid mitmeti suurendanud.

Möödunud aastal ei puudunud seltsis ka omavahelist jommi, loidust ja keelepeksu, aga s. a. peakoosolekul ilmnenuid üksmeel lubab loota, et need nähted seltsi tegevuses edaspidi vähenevad. Endistest kogemustest kahtlemata võetakse õppust ka tulevikkude.

E. V. aastapäeva pühitsemine Buenos Aireses.

E. V. 18. aastapäeva pühitsemine möödus Buenos Airese eestlaste keskel pidulikult ja suurejoonelisemalt kui kunagi enne. Selleks mõjus kaasa muidugi ka see asjaolu, et esimest korda võisime öelda tervitusi otseselt E. V. valitsuse esindajale konsul Th. Gutmanni isikus. 24. veebruaril lehuis ka esimest korda Buenos Airese peatänaval sini-must-valge Eesti lipp. Kuna maja, kus asub Eesti konsulaat, seisab suurima peatänaval algul, kesklinnas, ja kuna maja omanik ei luba teisi lippe välja panna, siis paistab Eesti lipp juba kaugele igale möödaminejale silma.

24. veebr. oli hr. Gutmanni juures vastuvõtt, kuhu olid ilmunud väga paljud Buenos Airese eestlased ja ka Läti ning Leedu esindajad. Need mõned tunnid, mis hr. Gutmanni juures mööda saadeti, ei

unune vist kellelgi niipea. Lauldi isamaalikke laule ja peeti palju kõnesid.

Suurejoonelisemaks kujunes E. S. „Estonia“ poolt 7. märtsil korraldatud aktus ja pidu õhtu, kuna enne ei olnud võimalik karnevali ja valimiste tõttu saali saada. Peab tunnistama, et nii kordaläinud pidu, kui see, ei ole vist ammugi Eesti Seltsis olnud, niihästi ettekannete kui ka rahva osavõtu poolest. Pidul peeti ühe suurema saksa seltsi „Germania“ saalis. Peale seltsi esimehe hr. Luige avakõne kandis ette seltsi laulukoor Argentiina ja Eesti hümniid. Päevakohase kõnega esines hr. Gutmann ja selle järele ütlesid tervitusi Soome ja Läti saadikud, Leedu esindaja ja ka mitme Leedu ja Läti seltside esindajad, kusjuures kõikide sõnadest kõlas soe poolhoid Eestile.

Peo eeskavas laulis segakoor kaks laulu: M. Hermanni „Enne ja nüüd“, ning K. A. Hermanni „Isamaa mälestus“, mis esitati haruldase soojusega.

Peale laulude kanti ette 1 pilt A. Tammani näidendist „Koidikul“ ja 1-vaatust. jant lauludega „Armas August“.

Lõpuks oli muudugi tants, mis kestis hommikuni.

Rõõmsttavaks nähteks oli see, et näitemängust võtsid osa jällegi vanemad tegelased, kes mõnesugustel põhjustel viimasel ajal seltsi tegevusest eemale hoidsid. Loodame, et see osavõtt mitte viimaseks ei jää.

E. V. aastapäev New Yorgis. Riiete korjandus puudustkannatajatele kodumaal.

Eesti iseseisvuse 18. aastapäeva pühitsemine algas New Yorgis juba siis, kui kell näitas Eestis alles keskõiset tundi vastu 24. veebruaril. Siinse aja järele see oli pühapäeva õhtul kell kuus, kui siinised eestlased kogunesid traditsioonilisele kontsert-aktusele Eesti Haridusseltsis. Järgmisel päeval, s. o. 24. veebruaril õhtul oli korraldatud Eesti eeskava Ameerika kuulsal National Broadcasting Company jaama WZJ läbi ja 25. veebruaril oli pidulik aktus New Yorgi linna kolledži aulal, nõnda et sel aastal kujunes Eesti iseseisvuse aastapäeva pühitsemine õige suurejooneliseks, mis vältas kooli päeva.

Kontsert-aktusel Haridusseltsis oli seltsi ruumikas saal tulvil rahvast. Aukülastatena viibisid aktusel peale Eesti esindaja K. Kuusiku Läti peakonsul A. Lule ja Leedu konsul P. Dauzvardis, Ameerika-Eesti Kaubanduskoja esimees B. Howe, Balti-Ameerika Seltsi esindaja ja Ameerika-Eesti Liidu esimees J. Annusson. Seltsi esimehe A. Pierce avasõna järele esines õhtu peakõneleja hr. Kuusik ülevaatega Eesti majandusliku ja poliitilise seisukorra üle. Temale järg-

nesid tervitavate kõnedega eelpool tähendatud aukülastajad.

Kontsertosas esines New Yorgi eestlaste lemmik kunstnik W. Padwa, kes juhtus oma kontsertreiside vahel New Yorgis viibima. Pr. Olly Kukepuu soolod leidsid sooja vastuvõtu, kuid veelgi rohkem seltsi laulukoori ettekande, mis pr. Kukepuu juhatusel hiljuti uuendatud ja suurendatud koosseisus jällegi hoogsalt tegevust alustas.

Eesti eeskavale ringhäälingus sai erakordne tähelepanu osaks, esiteks selle tõttu, et raadiojaam WJZ on üks suuremaid Ameerikas, mis asub muuseumi Rockefelleri püvelõhkujate grupis Radio City's (Raadiolinnas) ja mille kuuldavus ulatub peaaegu üle kogu Ühendriikide. Teiseks oli eeskava aeg õhtul, nimelt alates kell 7, mil raadiokuulajate arv on mitmekordselt suurem kui päeval.

Eeskava algas lühikese teatega raadiohuloo-mehelt Eesti iseseisvuse päeva pühitsemise kohta, millele järgnes konsul K. Kuusiku päevakohane ingliskeelne kõne ameeriklastele, mille lõpul ta pööras lühikese eestikeelse sooja tervituskõnega Ameerika eestlaste poole.

Kõnele järgnes muusikaline eeskava, mis koosnes soololauludest pr. Kukepuult ja Eesti Haridusseltsi laulukoori ettekannetest, mis kõik hästi õnnestusid.

Kogu eeskava ühes kõnedega võeti hepliivadile ja saadeti Väli-Eesti muuseumi Tallinnas.

New Yorgi Eesti Haridusseltsi naisosakond teatas hiljuti Väli-Eesti Ühingu-le, et ta kavatseb korraldada riiete korjandust, millega varustada kodumaal puudustkannatajaid. Väli-Eesti Ühingu pööras majandusministeeriumi poole palvega, et riided Eestis tollimaksust vabastataks, millele lubati lahkelt vastu tulla. Riiete jaotamise võtab oma peale Eesti Punane Rist.

Medicine Oru Eesti Selts, Kanadas, valis juhatuse.

Medicine Oru Eesti Seltsi juhatusse valiti: Fritz Kinna — esimeheks; Alfred Matiesen — abiesimeheks; Leonhard Söder — sekretäriks; Juhan Pihooja — laekuriks ja Eduard Tipman — abisekretäriks. Pidutoimkonda valiti: Robert Kinna, Arthur Langer, Eduard Tipman ja Alfred Matiesen. Revisjoni-komisjoni liikmeteks said: Hugo Posti, Herman Lapp ja Artur Langer.

Väli-Eesti Ühingu poolt Ameerika Eesti Liidu kaudu saadetu RA rinna-mürgid otsustati pidupäasemetena tarvitada ja pidu sissetulekuga täiendada seltsi raamatukogu.

Baltimore'is (ühendriiges) eestlased koonduvad uue seltsi ümber.

New Yorgi Eesti Haridusseltsi tegelaste õhutusel on Baltimore eestlased asutanud oma uue Baltimore eesti seltsi. Varematal aegadel tegutses Baltimore'is poliitilisi sihte taotlev tööliste klubi, mille tegevus aga poolehoiu vähesuse tõttu oli täiesti hääbunud.

Enne jõulusid tegid New Yorgi eesti tegelased kütlaskäigu Baltimore'i ja selle tulemuseks oli uue rahvuslikke sihte taotleva seltsi asutamine, mis on Baltimore'i eestlastele südamelähedasem.

Sydney eestlased seltskondlikul tööl.

E. V. aastapäeva pühitsemine.

Sydney Eesti Seltsi pooleaasta peakoosolek peeti 16. veebruaril 50 liikme osavõtul.

Seltsi tegevusearuande esitas seltsi esimees V. Meos, milles mainis, et seltsi tegevus areneb tõusu suunas. Ka majanduslikult on praegu selts väga heas seisukorras. Seltsi laekur K. Sitsik esitas kassa aruande, millest nähtub, et seltsil on tuluksena laekunud £ 222.18.— ja kuluksena välja läinud £ 173.15,9, saldo 31. dets. 1935. a. £ 137.12.8.

Peotoimkonna juhataja hra Strauss omas aruandes nentis, et poole aasta vältel on korraldatud mitmesuguse eeskavaga õhtuid 11. Kõik õhtud leidsid elavat osavõtmist.

Lastekomitee aruande esitas hra Heidepark. Lastele on peetud 13 koosolekut ja antud 16 koolitundi. Lapsi oli koolis 18. On korraldatud kolm lastepidu. Kodumaalt saabus kogu lasteniidendeid, kuid neid tuleb ümber töötada, enne kui neid sinises oludes lavastada saab.

Lastekooli tegevusest andis ülevaate prl. Tants. Õppetöö on jaotatud kolme klassi, vastavalt õpilaste emakeele tundmisele. Klassijuhatajateks olid pr. Livi ja prld. Sommer ning Tants. Parimad õpilased eesti koolis on ka parimateks Austraalia koolis. Eestist saabunud uute õppe- raamatute abil võib loota veelgi paremaid tulemusi eeltuleval kooliaastal.

Haridustoimkonna pooleaasta tegevusega tutvustas koosolekijaid hra L. Viru. Raamatukogu on täiendatud Eesti algupärase kirjandusega. Eriti suurt huvi tunnevad siinsed lugejad teose „Ümera jõel“ vastu. On kavatsus tellida praegu Eestis ilmuvaid suuremaid kultuur-rahvuslikke teoseid. Poolaasta vältel on seltsis peetud kaks kõneõhtut Eesti ajaloo üle.

Hra Sepman esitas spordiringi ja inventuuri komisjoni aruanded. Spordiring alustas tegevust tennismängu õppi-

mise ja harjutustega. On kavatsus lähemas tulevikus tegevust laiendada ka teistele spordialadele.

Maleringis on peetud karikavõistlus ja turniir, milles esikohale tuli hra Nipman, teiseks Hagar ja kolmandaks Kosenkranius. Lauutoimkonna kohta teatas seltsi esimees, et seltsi segakoor tuleb uuesti kokku hra Raimi juhatusel.

Revisjoni kom. aruandja L. Norrak mainis muuseas, et praegu selts alustab oma kümneendat eluaastat, ja seepärast peaks kogu Sydney eesti seltskond oma jõu rakendama selleks, et seltsi kümneaastane juubel tuleval aastal esimese versta-postina annaks uut hoogu ja jõudu ühise ja kaunima Eesti kodu loomiseks siin kaugel võõrsil.

Elavaid vaielusi ja mõttevahetust kut- sus esile nii paljudegi väliseestlaste mure- laps — „kaardimängu probleem seltsis“. Häälteenamusega võeti vastu otsus, et mit- telikmetele kaardimäng seltsis täielikult keelata, ja seltsilikkemetele seda lubada ju- hatuse äranägemise järele. Avaldati soovi, et selts saaks oma telefoni. Vastav ettepa- nek võeti vastu.

*

Eesti Vabariigi aastapäeva aktused on Sydney Eesti Seltsis alati kokku toonud suure eestlaste pere. S. a. aastapäeva ak- tuse, millele oli kogunenud 150 eestlast, avas seltsi esimees V. Meos päevakohase kõnega.

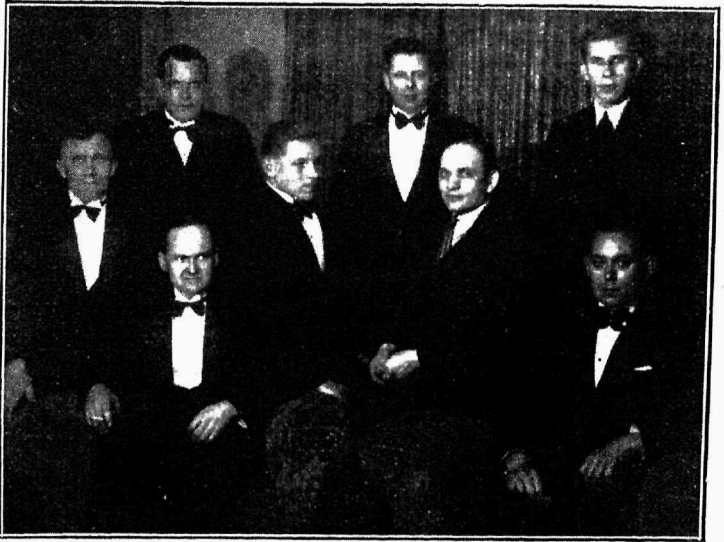
Sellele järgnes uue aukonsuli hra J. Kaivi pikem kõne, milles, peatudes vii- maste aastate sündmuste juures kodumaal, andis kujuka ülevaate Eesti riikliku apa- raadi arenemise loost. Ta märkis neid mee- leolusid ja teoreetilisi kaalutlusi, millest olid juhitud meie esimese põhiseaduse tegi- jad, näitus aga ka selle teoreetilisel konst- rueeritud riigikorra puudusi, nende hulgas üksikasjaliselt kirjeldades valitsusvõimu ebakindlat seisukorda, puht erakondliku süsteemi varjukülgi ja proportsionaalse valimisviisi puudust. Kõneleja selgitas üht- lasi vapsismi tekkimist, arenemist ja nen- de võitlusmeetode, mis põhjustasid 1934. aastal tarvitusele võetud abinõud. Kõne- leja toonitas, et praegune valitsus eesotsas riigivanema K. Pätsiga on seadnud oma ülesandeks rahvavalitsusliku korra maks- mapanemise Eestis.

Hra Kaivi tuumakas kõne võeti vastu elavate küduavaldustega.

Kõnele järgnes Lutsu naljamäng „Ka- levi kojutulek“ preilide Heidepark'i, Türk- son'i, pr. Jürgenson'i ja hrde Strauss'i, Vapper'i ja Vaga kaas-tegevusel. Näidend „Vanad poisid“ pr. Reinthal'i, prl. Sabbi ja hrde Strauss'i, Reinthal'i ja Kaberi kaas- tegevusel lavastati järgmisena. Järgnes tants seltsi keelpillideorkestri saatel.

L. N.

Sydney Eesti Selts
 „Eesti Kodu Linda“ ju-
 hatas 1935/1936. a.

Paremalt: abiesimees
 hra Kangur, kirjatol-
 met hra Ehrman, va-
 rahoidja hra Kornel,
 laekur K. Sitsik, abi-
 kirjatolmetaja hra De-
 vid, esimees V. Me-
 os, abilaekur K. Ka-
 lamees ja varahoidja
 J. Sommer.

E. V. aastapäeva pidustused Harbiinis.

Oma huvide kaitsmisel peame hoolt kandma ka selle eest, et Eesti nimi püsiks heas kuulsuses, mis eriti tähtis on Harbiinis, selles maailma poliitilise keerdsõlme ühes keskpunktis. Siin on suured välismaalaste kolooniad, Jaapani, USA ja peaaegu kõikide Euroopa riikide konsulaadid. Tähtis on ka meie tutvumine jaapanlastega, keda siin välismaalastest on kõige rohkem ja kelle mõju Aasias järjest kasvamas, kuid kes meist, eestlastest, liig vähe teavad.

Harbiini eestlaskond on töötanud viimastel aegadel täielikus üksmeeles. Selle üksmeele tähe all pühitseti 24. veebr. ka E. V. aastapäeva.

Päev algas piduliku jumalateenistusega ev.-luteri kirikus kell 11 homm. Liturgilise osa pidas läti õpetaja J. Drisul, kuid juhkuse ja palved eesti seltskonnategelane R. Grünberg eesti keeles. Laulis eesti seltsi segakoor. Sügava mõju jättis palve, mis oli pühendatud vabadussõjas langenud kangelastele, millele järgnes laulukoori ettekanne „Puhake langenud kotkad“. Kirik oli vastavalt pidupäevale kaunistatud lillede ja palmidega, silmapaistval kohal suur kuuseokstest pärj Eesti lippudega langenute mälestuseks. Pühakoda oli rahvast täis. Koos oli terve Harbiini eestlaskond eesotsas konsul A. Lõhmusega, naaberriikide esindajate ja nende seltskondliikide organisatsioonide juhtivate jõududega; peale nende oli palju teisi välismaalasi.

Ehk küll ametlikku vastuvõttu konsulaadis ei olnud, olid sinna siiski ilmunud õnnitlema konsul A. Lõhmust rida välis-

riikide esindajaid, eesotsas kohalise konsulaarkorpuse esimehe Nõukogude Vene peakonsuliga, oma kodanikke ja Läti, Leedu, Poola ja Saksa seltskonnategelasi.

Õhtul oli seltsi poolt korraldatud „American Bar'i“ saalides eestlaste sõbralik koosviibimine ja õhtusöök, millest külalistena osa võtsid paljud välismaalased. Konsul A. Lõhmuse lauas viibisid külalistena Mandžukuo väliskomissariaadi esindaja, Jaapani, Läti, Leedu, Poola, Saksa, Tšehhoslovakkia, Belgia ja Portugali konsulid ja asekonsulid; mitmed neist abikaasadega.

Koosviibimise ametlik osa koosnes konsul A. Lõhmuse tervituskõnest ja hümnist.

Suurt kiitust võõrastelt teenisid eesti rahvatantsud ja laulud.

Eesti riigipühale pühendasid kohalikud ajalehed pikemaid kirjeldusi. Kahes suuremas lehes olid riigivanema K. Pätsi pildid.

E. V. aastapäev Shanghais.

24. veebruaril, Vabariigi aastapäeva puhul oli konsulaadi ruumides rohkearuuline ja lõbus koosviibimine. Einelauas oli peakõneaineks praegune poliitiline seisukord Eestis, mille kohta aukonsul P. Rumberg andis seletusi. Vägevalt kõlas hümn, mille järgi tõsteti klaasid šampanjaga, ja lasti elada Eesti riigivanemat, kaitseväge ülejuhatajat, ja valitsust. Tujurikas oleng kestis üle kesköö.

E. V. aastapäev Pariisis.

Pariisi eestlased pühitsesid Vabariigi aastapäeva tänarvu suurema elavusega, kui mõnelgi aastal varem. Aastapäeva pidustused algasid öieti juba 22. veebruaril, mil

Pariisi Eesti Selts ühe erakonservatoo-riumi ruumes korraldas balli kontserdiga ja loteriiga. Eestlasi viibis ballil ligi 150 inimest. Kontsertosas esinesid mitmed noored kunstnikud, muuseas ka Tamara Becki õpilased ühistantsudes.

24. veebr. pärastlõunal oli vastuvõtt Eesti saatkonnas, kus tõsteti klaase kodu-
maa terviseks.

Noorte hoogne tegevus Aluksnes.

Loidust, mis võtnud maad Aluksne (Marienburgi) eestlaste seltskonnaelus, võib edukalt Aluksne E. Haridusseltsi noorte ring, kelle korraldusel toimuvad tegelikult kõik eestlaste kokkutulemised ja pidud Aluksnes. Koosolekute pidamiseks ja eestikeelsete ettekannetega õhtuiks tuleb iga kord hankida luba läti sise-
ministeeriumilt Riiaast, mis eriti tülikas. Teime, seni ületamatu raskus or-

ganiseerumisel on sobivate ruumide puudus kokkutulekuiks. Praegu kasutatakse selleks kohaliku eesti algkooli ruume.

8. märtsil peetud aastapeakoosolekul selgus, et noorte ringil on praegu 26 liiget. Varem ulatas liikmete arv 46-le. Aruannetest oli näha, et aasta kestel on peetud pidusid, referaat- ja perekondlikke õhtuid ning korraldatud ka ühisekskursioon Eestisse. Käesolevaks aastaks valiti juhatusse N. Tsetser, J. Tsetser, A. Kass, K. Horn, V. Pihl ja A. Kõkamägi, revisjonikomisjoni A. Koikam, prl. A. Tõngjas ja prl. M. Kruus.

Läbirääkimistel esines süütava kõnega pr. Tiro, kes on noorte ringi omaaegseid asutajaid ja keda ka praegu võib nimetada Aluksne noorte organiseerimise tulisemaks eestvõitlejaks. Koosolek lõppes ühise otsusega, et Aluksne eesti noored rahvastunde arendamiseks ja organiseerumiseks pühendavad kogu oma energia. Koosolekule järgnes piduõhtu, millest osavõtjaid oli 80 ümber. A. K.

Mitmesugust.

Kahe eesti meremehe surm Oportos.

In memoriam.

Saatuslikul tunnil 16. veebruaril s. a. kell 4 hommikul viis kiirelt tormav Douro jõgi endaga kaasa ja kandis ookeani igavesele puhkusele kaks a.-l. „Marta“ meeskonna liiget: Karl Vapper'i, 23 a. vana, Saaremaalt, ja Vassili Soond'i, 28 a., Muhust.

Neil ei ole hauaküngast, mille ääres põlvitades võiksid omaksed nende eest palvetades neid mälestada. Kuid meie — nende kaasvõitlejad, liikudes nende haa avaral pinnal, mäletame neid alati vaikselt südameslikus leinas.

A.-l. „Marta“ kapten,
ohvitserid ja meeskond.

Kaunase eestlane dr. P. Mey †.

In memoriam.

16. märtsil lahkus surma läbi Eesti kodanik ja Kaunase Eesti Seltsi kauaaegne liige dr. Paul Mey. Lahkunu elas Kaunases tegevastina 1920. a. saadik. Oli kõigiti lugupeetud ja austatud. Seltsi tegevusest võttis alati suure huviga osa ja elas kaasa kodumaa sündmustele. Lahkunu matmine toimus 19. märtsil Kaunase luteri-usu kalmistul rahva rohkel osavõtul. Rohkearvuliste pärgade hulgast erines Kaunase Eesti Seltsi pärg eesti rahvusvärvides lindiga.

Puhka rahus, Sina hea sõber, ja olgu võõras muld Sulle kerge!

Joh. Holmann.

Vanemaid ja suure-
maid kindlustusseltse

A.-s. Eesti Lloyd

Vastutussumma ületab kr. 1.170.000.—
Kahjutasusid makstud üle kr. 3.000.000

Soliidne edasikindlustus!

Saabunud ja lahkunud väliseestlasi.

Rootsi-Ameerika liini laevaga sõitis 23. märtsil P.-Ameerikasse John S mitt. Sama laevaliiniga kavatsevad Ameerikasse sõita Valter Virtman, Russel Kopti ja pr. Steinberg.

Cunard White Star liini laevaga saab 18. märtsil kodumaale ins. Hans Vörk. 20. märtsil sõitsid sama laevaliiniga Palestiinasse eesti töösturid a.-s. „Kawe“ šokolaadivabriku direktor Karl Vellner ja a.-s. „Ginovkeri“ juhataja hra Ginovker.

Lühiajalisele kodukülastusele saab L. Reinap New Yorgist.

Välis-Eesti ühingu teated.

Ühingu uuteks liikmeteks võeti vastu: Kangro, René, Eesti saatkonna attachée, Riia.

Kranich, Hans, majaomanik, Buenos-Aires.

Kreem, Elisabeth, Sydney.

Löötsmann, Oskar, äritegel, Tallinn.

Peedo, Voldemar, äriomanik, Sydney.

Penn, Martin, äriomanik, Sydney.

Rebane, J., äriomanik, Sydney.

Sommer, John, äriomanik, Sydney.

Strandberg, J., orkestrant, Sydney.

Vilop, August, Riia.

Kursisedel.

6. aprillil 1936. a.

	Ost	Müük
1 Inglise naelsterling Ekr. 18.11	Ekr. 18.35	
1 U.S.A. dollar	3.65	3.73
1 Kanada dollar	3.56	3.66
100 Prantsuse franki	24.10	24.40
100 Saksa riigimarka	135.—	138.50
1 Austraalia naelsterl.	13.50	14.70
100 Soome marka	7.98	8.10
100 Läti latti (clearing)	—	118.30

Lugejate kirjakast.

M. R., CHICAGOST: Lugesin suure huviga „Välis-Eestis“ nr 2 ilmunud kirjutust eesti keeleküsimumuse üle ja mulle sai arusaadavaks, miks eesti keeles keelelisel uuendusel tarvilsid on. On mõistetav, et meil — vanematel välis-

eestlastel — on raske eesti keele muutustega kaasa sammuda ja et sellepärast keeleuendamise vastu nurinaid tekib. Ka mul isiklikult on õige raske olnud aru saada mõnestki kirjutisest „Välis-Eestis“, kuid nüüd, kus ma järjekindlalt olen seda ajakirja lugenud, hakkab selle keel mulle kodusemaks muutuma. Iseäranis tervitan seda mõtet, et teie oma ajakirjas toote ka neid kirjutisi, kus on uematel sõnad selgetud juures. Meil siin võõrsil puuduvad ju sõnaraamatud ja kuigi mõnel on, ei ole aega kõiki neid sõnu otsida, sest igapäevane raske töö on inimese niivõrra väsitanud, et ta ei viitsi enam hakata jahti pidama üksikute sõnade tähenduse järgi. Nüüd on mul juba mõnigi uuem sõna selge, mida ma enne küll tihti olen lugenud, kuid mille tähendusest ma ikkagi aru ei saanud. Tean, mis on mainima, ennustama, levik, sangar jne. Kuid siiski olen leidnud ma palju võõraid sõnu, millel ei ole juures mingit seletust, näiteks: „autor jälgib hapra romantika ja vitaalse reaalelu vahetordi“, „autor tahab rõhutada distsiplineerituse, ohjendatuse, kultuurilise stiiitunde vajadust“ jne. („Raamatu-aasta toodang Eesti kirjanduses“).

Veel oleks aga mul üks soov, ja nimelt, et „Välis-Eesti“ veergudel ei hakataks liig arvalt tarvitama uut keelt, sest meie ei jõuaks sellega ikkagi nii kiiresti koduneda, ja korraga ei suuda omandada kõiki uusi sõnu. Selleks peab aega andma. Ka meie „vana hea eesti keelega“ saab ju mõndagi ära öelda.

VASTUS: Oleme piüdnud seletusi liisada juure ainult uematele eestikeelsetele sõnadele. Võõrkeelsed sõnad, nagu romantika, vitaalne, reaalne, stiiil jne. oleme jätnud seletamata, kuna niisugused sõnad esinevad ka pea kõigis teistes keeltes, on n. ö. „rahvusvahelised“, ja väliseestlastele, kes oskavad hästi ka võõrkeeli, peaksid need olema sealt juba hästi tuttavad. Toimetus ei kavatse sugugi ajakirja koormata üleliigselt uute sõnade ja vormidega, vaid ainult üks või kaks kirjutist tuuakse „moodsamas“ keeles. Kui vahest juhuseks ka mujal esineb uuendus, siis ei tohiks need lugemisel arusaamist palju segada — lause mõiste järgi on vahest õige kerge üksiku uue sõna tähendust ligikaudu ära määrata.

Vastutav- ja tegevtoimetaja: Ed. Riisman.

Talitusjuht: B. Tiido.

Toimetus: J. Jaik, A. Nippak ja B. Tiido.

Ajakiri „Välis-Eesti“ ilmub Tallinnas iga kuu kord. Tellimisehind: välismail \$ 1.— aastas; Eestis, Lätis, Soomes ja Leedus Ekr. 2.50 aastas.

Väljaandja: Välis-Eesti Ühing, V.-Posti 8, ehk postkast 100, Tallinn. Telef. 426-60.

Tallinnas, 8. aprillil, 1936.

O.-ü. „Vaba Maa“ trükk Tallinnas, 1936.

OSCAR STUDE, Tallinnas

Asutat. 1882 a.

EKSPEDITSIOONI ÄRI.

Inkasso — Kinnitamine — Laeva-
agendid.

Oma puksliirid ja laod raudtee
ühendusega. — Oma autopark.

Koninklijke Nederlandsche Stoomboot
Maatschappij, Amsterdam, esindaja. —

Osakonnad:

Pärnus, Pühavaimu 8.

Tartus, Ülikooli 44.

Valgas, Maleva 2.

Viljandis, Lossi 8.

Telegr. aadress igas kohas: „Studeos“.

Väliseestlased

olge alalises ühenduses kodumaaga!

Kõige kindlamini seob Eesti ajalehtede tellimine. Meie suur-
kirjastuse väljaannetest leiab iga väliseestlane omale kohase.

VABA MAA

on äripäiviti ilmuv iseseisev informat-
siooni leht. Kodu- ja välismaa sõnumeid
täiendavad ülesvõtted. Nimekad juhtkir-
janikud käsivad elavamaid päevaküsi-
musi. Gori vaimukad karikatuurid. „Vaba
Maa“ poliitilist sihikindlust hinnatakse.
„Vaba Maa“ on ka sisukaim ajaleht. Tel-
lides välismaale 1.15 dollarit kuus.

MAA H'Ä'ÄL

on kolm korda nädalas ilmuv maarahva
ajaleht. Peale päevuudiste edasiandmise
paneb erilist rõhku talupidamise uuend-
ustele ja selle tulusamaks muutmisele.
Annab tasuta nõu arstimise, juriidilise ja
tehniliste küsimuste üle. Tellimishind välis-
maale —.35 dollarit kuus.

**Tellimised saata: „VABA MAA“
peatalitus, Tallinn, Estonia.**

RAHVALEHT

on huvitav nagu elu ise. Toob kolm korda
nädalas seda, mis teistel silmapaari va-
hele jääb. Pildirohkem ajaleht Eestis.
„Rahvaleht“ on alati elav, värskel ja hu-
vitav. Tellides kolmeks kuuks 1.15 dollarit.

ESMASPÄEV

on eeskujulikum nädallehtede seas. Toob
mitmekesiseid lühemaid ja pikemaid kir-
jutisi piltidega, annab ülevaatiiku kokku-
võtte kodumaa elust. Rohkesti nalja ja
karikatuure. Tellides kuueks kuuks —.90
dollarit.

PEREKONNALEHT

on hea jutuajakiri. Ilmub kord nädalas
paljude värvitrukis piltidega. Toredaid
lühijutte ja järgnevaid põnevaid romaane.
Palju nalja ja ajaviiteks peamurdmist.
Tellides kuueks kuuks 1.45 dollarit.

REISIBÜROO

Peakontor:

Tallinn, Raekoja platsil (Tartu Panga kõrval). Telef. 433-20.

Osakonnad:

Tartu, Suurturg 7. Telef. 3-72
Pärnu, Endla majas. Tel. 1-13
Telegrammide aadress: ERBO, Tallinn või Tartu.

Raudteepiletite müük:

- a) kõikidesse kodumaa jaamadesse,
- b) kõikidesse Euroopa suurematesse linnadesse.

Laevapiletite müük:

- a) kõikidel kodumaa ja Baltimere liinidel,
- b) ookeanpiletid inglise, saksa, prantsuse, rootsi, hollandi, itaalia ja ameerika laevalliinidel, kõikidesse suurematesse ulgumere sadamatesse.

Esitus ja agentuur kõikidest suurematest Euroopa reisibüroodest, ☎ Rahvahetus ning valuuta ost turistidelt. ☎ Välismaa passide ja viisumite muretsemine. ☎ Ringreisipiletid turistidele kogu Euroopas. ☎ Ohusõidupiletid „Aero“, „Deruluf“i, ja „Lot“i liinidel. ☎ Kohalikkude omnibuse liinide piletid, o.-ü. „Mootor“ ta tersed, ☎ Nõuanded ja arvestused reise kohta tasuta.

A-s. „Eesti Reisibüroo“.

Konservitööstus

RUDOLF ANDERSON

asut. 1906. a.

Tallinn, Kotsebue 3, Telef.
440-99. Telegr. aadr.: Kilka

Eksporteerib igasuguseid kalakonserve
Eriala karbikilud „PRESIDENT“.

Nõudke hinnakirju!

10 suurt kuldauraha

EESTI KIVIÕLI A.-Ü.

SUURIM ÕLITÖÖSTUS EESTIS

Tehased: Kiviõlis
Müügibüroo: Tallinn, Jaani 6

Vanem ja kuulsam on

A.-S. Viljandi Linavabrik

Asutatud 1912. a. Viljandis, Lossi tän. 41 Kõnetraat 18.

Näitustel kõrgemad auhinnad — (Grand Prix)

Vabrik võtab rahvalt ümbertöötamiseks vastu linu ja takku lõngaks ja riideks. — Ostab põllupidajailt paremaid linasorte kõrgeima päevahinnaga. — Tellimised täidetakse kiirelt. Töö hea ja odav.

Valmistab mitmesuguses jämeduses linast ja takust lõnga, sidumisnööri harilikku ja kirjut, vihtides, kerades, poolidel. — Vabriku laos alati saadaval: pleegitud ja pleekimata laudlina-, voodilina-, särgi-, padjapööri-, käteräti- ja salfrätiriidet. Valgeid ja värvilisi mitmeis mustreis päevatekke ning madratsiriidet. Suures valikus vahe-, püksi-, presendi- ja kotiriidet. — Suur tagavara mitmes laiuses masinarihmu, viljakotte, põrandavaipu, imbutatud ja imbutamata presente masinate ning koormate katteks.

A.-s. Viljandi Linavabrik.